Nota van overleg Windpark ZE-BRA

Versie 3 juni 2021

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

1.1 Achtergronden 5

1.2 Milieueffectrapportage (MER) en internationale m.e.r.-procedure 6

1.3 Overlegprocedure 6

1.4 Reactie initiatiefnemers naar aanleiding motie 1 april en andere aanpassingen 8

1.5 Leeswijzer 10

2. Beantwoording ontvangen overlegreacties 11

2.1 Algemeen 11

2.2 Overlegreactie 1: gemeente Noord-Beveland 11

2.3 Overlegreactie 2: Air Liquide 11

2.4 Overlegreactie 3: Vlaamse Departement Omgeving 12

2.5 Overlegreactie 4: TenneT 12

2.6 Overlegreactie 5: Gasunie 12

2.7 Overlegreactie 6: Evides 13

2.8 Overlegreactie 7: Provincie Zeeland 14

2.9 Overlegreactie 8: Windstil Ossendrecht 19

2.10 Overlegreactie 9: Gemeente Kapelle 30

2.11 Overlegreactie 10: Elia 30

2.12 Overlegreactie 11: Het Zeeuws Landschap mede namens de Zeeuwse Milieufederatie, de Brabantse Milieufederatie en Brabants Landschap 31

2.13 Overlegreactie 12: Waterschap Scheldestromen 36

2.14 Overlegreactie 13: Provincie Noord-Brabant 37

2.15 Overlegreactie 14: Dorpsplatform Ossendrecht 39

2.16 Overlegreactie 15: Veiligheidsregio Zeeland 40

2.17 Overlegreactie 16: Waterschap Brabantse Delta 42

2.18 Overlegreactie 17: Fluxys Belgium 42

2.19 Overlegreactie 18: Stad Antwerpen en Havenbedrijf Antwerpen 43

2.20 Overlegreactie 19: BENEGORA mede namens IVN Groene Zoom, NAMIRO, Stichting De Brabantse Wal en Vogelwerkgroep Bergen op Zoom 43

3. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van overleg 47

3.1 Algemeen 47

3.2 Overzicht van wijzigingen 47

Bijlage 1: Overzicht betrokken overlegpartners.....49

Bijlage 2: Advies Commissie m.e.r.....55

Bijlage 3: Visualisatie vanuit de Langeweg Ossendrecht 57

1. Inleiding

1.1 Achtergronden

Windpark ZE-BRA
Eneco, Lindewind en Zeeuwind (hierna: de initiatiefnemers) zijn voornemens om in het grensgebied tussen de provincies Zeeland en Noord-Brabant, in aansluiting op de bestaande en recent gerealiseerde windparken Kreekraksluizen en Kabeljauwbeek, een nieuw windpark te realiseren: Windpark ZE-BRA. Het windpark is gepland in de door de provincie Zeeland aangewezen concentratielocatie voor windenergie 'Kreekraksluizen'. Enkele nieuwe windturbines worden daarbij voorzien op grondgebied van de gemeente Woensdrecht.

Onderdeel van het project is, naast de bouw van nieuwe windturbines, ook de verwijdering van de bestaande windparken Anna-Mariapolder, Bath en de solitaire windturbine aan de Grindweg in Woensdrecht.

Omgevingsvergunning voor afwijken van het bestemmingsplan
De geldende bestemmingsplannen staan de bouw van het Windpark ZE-BRA niet toe. Daarom hebben de initiatiefnemers op 12 februari 2021 een aanvraag ingediend bij de gemeente Reimerswaal voor een omgevingsvergunning voor (onder andere) het gebruik van gronden in strijd met het bestemmingsplan zoals bedoeld in het eerste lid van artikel 2.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

De initiatiefnemers hebben een ruimtelijke onderbouwing opgesteld waarin is aangegeven waarom het project Windpark ZE-BRA voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. De ruimtelijke onderbouwing maakt deel uit van de vergunningaanvraag.

Bevoegd gezag en betrokkenheid andere bestuursorganen
Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Reimerswaal is het bevoegd gezag voor het verlenen van de aangevraagde omgevingsvergunning.

Omdat sprake is van een omgevingsvergunning waarbij het bestemmingsplan wordt afgeweken, is de gemeenteraad van de gemeente Reimerswaal bevoegd om voor dit project een verklaring van geen bedenkingen (VVGB) te verlenen. Het bevoegd gezag kan de gevraagde omgevingsvergunning alleen verlenen wanneer deze VVGB is afgegeven.

Daarnaast heeft het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Woensdrecht het recht om een advies te geven over de delen van het project die het grondgebied van die gemeente betreffen.

Samenwerkingsovereenkomst en betrokkenheid gemeenteraad Woensdrecht
Omdat de gemeenteraad van Woensdrecht geen formele rol heeft in de procedure voor de omgevingsvergunning, is op 20 april 2021 een samenwerkingsovereenkomst tussen beide gemeenten gesloten. Hierin is het volgende afgesproken.

- Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Woensdrecht stelt eerst een conceptadvies over het project op.
- De gemeenteraad van Woensdrecht krijgt vervolgens de gelegenheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken naar aanleiding van het concept advies.
- Het college van burgemeester en wethouders van Woensdrecht betrekt de wensen en bedenkingen van de gemeenteraad bij het definitieve advies aan het bevoegd gezag en de gemeenteraad van Reimerswaal.
- Het bevoegd gezag en de gemeenteraad van Reimerswaal betrekken het advies vanuit Woensdrecht bij hun besluitvorming voor het deel van het project dat op het grondgebied van die gemeente is gelegen, als zwaar wegend advies mee in hun besluitvorming.

Daarnaast is afgesproken dat de gemeente Woensdrecht actief wordt betrokken bij het beantwoorden van de ontvangen overlegreacties. De gemeente Woensdrecht is ambtelijk dan ook betrokken geweest bij de totstandkoming van deze Nota van overleg.

1.2 Milieueffectrapportage (MER) en internationale m.e.r.-procedure

Milieueffectrapportage (MER)
De initiatiefnemers hebben ervoor gekozen om voor het windpark een milieueffectrapportage (hierna: MER) op te stellen. Het MER maakt als bijlage deel uit van de ruimtelijke onderbouwing en de aanvraag om omgevingsvergunning.

Internationale m.e.r.-procedure
Gelet op de beoogde locatie van het Windpark ZE-BRA, nabij de grens met België, treden milieueffecten vanuit het windpark ook op Belgisch grondgebied op. Dat is de reden dat het MER ook inzicht biedt in de milieueffecten in België. Overeenkomstig de Wet milieubeheer (Wm) zijn de betrokken Belgische instanties geïnformeerd en in de gelegenheid gebracht om over de vergunningaanvraag, de ruimtelijke onderbouwing en het MER een advies uit te brengen.

1.3 Overlegprocedure

Wettelijk kader
Op grond van artikel 6.18 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) en artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), is het bevoegd gezag verplicht om op basis van de vergunningaanvraag overleg te voeren met de besturen van betrokken gemeenten, waterschappen en met die diensten van provincie en Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening. Op basis van de Inspraakverordening Reimerswaal is het bevoegd gezag bij de voorbereiding van een omgevingsvergunning eveneens verplicht om inspraak te verlenen.

Eenieder heeft bij de totstandkoming van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna: NRD) die ten behoeve van het MER is opgesteld, de gelegenheid gekregen om een inspraakreactie te geven over de voorgenomen bouw van het windpark. Hiermee is reeds voldaan aan hetgeen is bepaald in de Inspraakverordening Reimerswaal. Daarom is afgezien van het bieden van inspraak voor eenieder in het kader van het overleg als bedoeld in art. 3.1.1 Bro.

Betrokken overlegpartners
In lijn met de Inspraakverordening van de gemeente Reimerswaal is in overleg met de initiatiefnemers besloten om naast de wettelijk voorgeschreven instanties in Nederland en België, ook andere belanghebbenden waarvan bekend is dat deze een specifiek belang hebben in of rondom het projectgebied van het beoogde windpark gedurende de overlegperiode de mogelijkheid te bieden om een overlegreactie kenbaar te maken.

Bijlage 1 bij deze nota geeft het overzicht weer van alle bestuursorganen, maatschappelijke partijen en instanties die in de gelegenheid zijn gesteld om een overlegreactie te geven. Alle overlegpartners konden een reactie geven op de aanvraag, de ruimtelijke onderbouwing en het MER.

Overlegprocedure
De hiervoor aangegeven overlegpartners zijn in de gelegenheid gesteld om in de periode van 12 april tot en met 21 mei 2021 een overlegreactie te geven over het voornemen. In totaal hebben 19 overlegpartners gereageerd. In hoofdstuk 2 van deze nota zijn de overlegreacties samengevat weergegeven en beantwoord.

Tussentijdse aanvulling vergunningaanvraag op 30 april 2021
De initiatiefnemers hebben op 30 april 2021 op verzoek van het bevoegd gezag de vergunningaanvraag aangevuld. De aanvullingen betroffen het volgende.

- Notitie Aanvullingen WP ZE-BRA, Pondera Consult B.V., projectnummer 717149, 30 april 2021.
- Verlichtingsplan WP ZE-BRA, Pondera Consult B.V., versie 2.0, 30 april 2021.
- Gewijzigd aanvraagformulier, aanvraag 5819493.
- Toelichting op de aanvraag omgevingsvergunning Windpark ZE-BRA versie 2.0, Pondera Consult B.V., projectnummer 717149, 30 april 2021.
- Inventariserend veldonderzoek door middel van verkennende boringen, Artefact, rapport 607, 6 april 2021.
- Visualisaties, foto’s 14 en 15 vanuit Ossendrecht.

De overlegpartners zijn op de hoogte gebracht van deze aanvullingen en hebben via de website kennis kunnen nemen van de aangeleverde informatie.

Advies Commissie voor de milieu-effectrapportage
De onafhankelijke Commissie voor de milieu-effectrapportage (hierna: Commissie m.e.r.) is in dezelfde periode als de overlegpartners om een tussentijds toetsingsadvies over het MER gevraagd.

De commissie heeft een concept advies aan het bevoegd gezag en de initiatiefnemers bekend gemaakt waarover op 20 mei 2021 een overleg heeft plaatsgevonden. Daarna heeft de Commissie m.e.r op 3 juni definitief over het MER geadviseerd in een tussentijds toetsingsadvies. Het advies is als bijlage 2 bij deze nota opgenomen.

Het advies van de commissie wordt betrokken bij de verdere besluitvorming over de omgevingsvergunning. Daar waar een overlegreactie betrekking heeft op eenzelfde onderdeel als het advies door de Commissie m.e.r. wordt dat in deze nota aangegeven.

Naar aanleiding van het wijzigen van de turbineopstelling (zie hierna) is, om de milieueffecten van de nieuwe windturbineopstelling in beeld te brengen, een aanvulling op het MER geschreven. Hierin zijn de milieueffecten van de gewijzigde windturbineopstelling in beeld gebracht. Deze aanvulling op het MER wordt gelijktijdig met het ontwerp van de omgevingsvergunning ter toetsing voorgelegd aan de Commissie voor de m.e.r.

1.4 Reactie initiatiefnemers naar aanleiding motie 1 april en andere aanpassingen

Motie Situering Windpark ZE-BRA in Woensdrecht
De gemeenteraad van Woensdrecht heeft op 1 april een motie aangenomen die betrekking heeft op dit project. In de motie draagt de gemeenteraad van Woensdrecht het college van burgemeester en wethouders van die gemeente het volgende op.

1. Al het mogelijke te doen het aantal windmolens van project ZE-BRA op Woensdrechts grondgebied terug te brengen van 5 naar 3 stuks door een negatief advies te geven voor de situering van de twee windmolens ten oosten van rijksweg A4;
2. 50% financiële participatie en opbrengsten voor de omgeving te voorzien, compensaties voor o.a. natuur en grondeigenaren hierbij niet inbegrepen;
3. Deze uitgangspunten op te nemen in de samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Reimerswaal;
4. De initiatiefnemer en de gemeente Reimerswaal over dit besluit te informeren en de reactie van deze partijen terug te koppelen aan de Raad.

Bij het aanbieden van de documenten voor het vooroverleg zijn de overlegpartners gewezen op het aannemen van deze motie en is door het bevoegd gezag aangegeven dat de initiatiefnemers zich beraden op hoe zij aan deze motie invulling zullen geven.

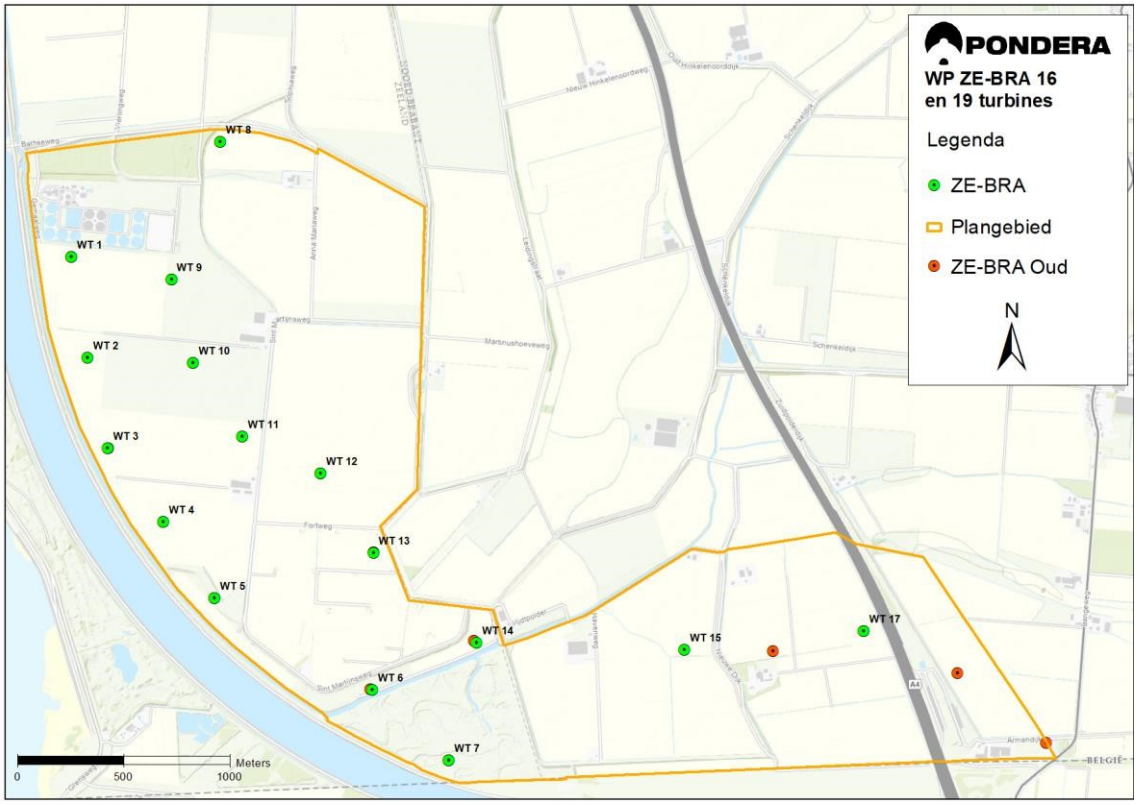
Reactie initiatiefnemers en verdere aanpassingen
Aanpassingen windturbineopstelling naar aanleiding van de motie
Om tegemoet te komen aan de opdracht vanuit de gemeenteraad van Woensdrecht hebben de initiatiefnemers besloten om de windturbineposities 18 en 19 zoals die waren opgenomen in het voorkeursalternatief (VKA) uit het MER en in de ruimtelijke onderbouwing te laten vervallen.

Verdere aanpassingen
Door het vervallen van de windturbines 18 en 19, zijn de initiatiefnemers genoodzaakt geweest om de financiële haalbaarheid van het project opnieuw tegen het licht te houden. Uit deze interne beoordeling is gebleken dat het bouwen van windturbinepositie 16 voor de initiatiefnemers onvoldoende rendabel is. Om deze reden hebben de initiatiefnemers besloten om ook af te zien van het bouwen van windturbinepositie 16 uit het VKA.

Daarnaast hebben de initiatiefnemers in de periode april-mei overleg gevoerd met het Waterschap Scheldestromen over de (on)mogelijkheid om met de rotoren van enkele windturbines over wegen in beheer bij het waterschap heen te draaien. Daarbij hebben de initiatiefnemers in overleg met het waterschap besloten om de volgende turbineposities te wijzigen.

- Windturbinepositie 6 is enkele meters verschoven zodat de overdraai van de turbinerotor tot hooguit 2,5 meter is beperkt.
- Windturbinepositie 14 is eveneens verschoven op een wijze zodat de rotor niet langer over de Sint Martijnsweg heen draait.

Figuur 1 geeft de windturbineopstelling neer zoals die na de doorgevoerde wijzigingen wordt aangevraagd door de initiatiefnemers. Met rood zijn de turbineposities weergegeven die wel deel uitmaakten van het VKA in het MER maar die in de gewijzigde vergunningaanvraag komen te vervallen.

Figuur 1 Windturbineopstelling zoals die na de doorgevoerde wijzigingen wordt aangevraagd (Pondera Consult B.V.)

Deze aanpassingen worden verwerkt in de vergunningaanvraag en de daarbij behorende documenten. De besluitvorming over (het ontwerp van) de omgevingsvergunning vindt plaats op basis van de aangepaste aanvraag.

1.5 Leeswijzer

In deze Nota van overleg komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde.

- In hoofdstuk 2 worden de overlegreacties kort samengevat weergegeven en beantwoord. Daar waar de overlegreactie aanleiding geeft om erover een bepaling op te nemen in de verdere besluitvorming over de omgevingsvergunning, is dat eveneens in dit hoofdstuk aangegeven.
- In hoofdstuk 3 wordt een overzicht gegeven van de wijzigingen die zijn doorgevoerd in de ruimtelijke onderbouwing bij de vergunningaanvraag, dan wel in andere documenten die bij de vergunningaanvraag behoren.

2. Beantwoording ontvangen overlegreacties

2.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de ontvangen overlegreacties kort samengevat en beantwoord. Per overlegreactie is tevens aangegeven of de reactie reden vormt om erover een bepaling op te nemen in de verdere besluitvorming over de omgevingsvergunning. Wanneer dat het geval is, is dat per overlegreactie eveneens benoemd.

2.2 Overlegreactie 1: gemeente Noord-Beveland

Samenvatting
De gemeente Noord-Beveland ziet geen aanleiding om een inhoudelijke overlegreactie te geven.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.3 Overlegreactie 2: Air Liquide

Samenvatting
Air Liquide heeft bij de totstandkoming van het veiligheidsonderzoek bij het MER de veiligheidseisen en randvoorwaarden aan de initiatiefnemer kenbaar gemaakt. Aan de voorwaarden die Air Liquide stelt is door de aanvrager deels al voldaan (onder andere het opleveren van een veiligheidsstudie).

Air Liquide adviseert daarom gunstig, onder de volgende voorwaarden.
a. De door Air Liquide gestelde veiligheidsmaatregelen dienen gehandhaafd te worden.
b. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden, indien de vergunning wordt verleend, wenst Air Liquide mee uitgenodigd te worden voor de startwerkvergadering zodat alles nog een laatste keer kan worden doorgelopen.
c. De initiatiefnemer dient nog een KB-beïnvloedingsstudie op te maken en op te leveren.

Beantwoording
De overlegreactie wordt als instemming voor het project onder de genoemde voorwaarden beschouwd.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De door Air Liquide gestelde voorwaarden worden als volgt betrokken in de besluitvorming.
a. Uit de gewijzigde aanvraag blijkt dat voldaan wordt aan de gestelde veiligheidsmaatregelen.
b. Aan de omgevingsvergunning wordt een voorschrift verbonden dat voorafgaand aan de start van de bouw- en aanlegwerkzaamheden een startoverleg wordt gehouden met de leidingbeheerders.

c. Aan de omgevingsvergunning wordt tevens het voorschrift verbonden dat initiatiefnemers de door Air Liquide gevraagde KB-beïnvloedingsstudie ter goedkeuring aan hen voorleggen. De verkregen goedkeuring dient tenminste twee maanden voorafgaand aan de start van de bouwwerkzaamheden aan het bevoegd gezag te worden overlegd.

2.4 Overlegreactie 3: Vlaamse Departement Omgeving

Samenvatting
Het Vlaamse Departement Omgeving constateert dat het aan het Windpark ZE-BRA gerelateerde geluid-, slagschaduw en risicocontouren tot in België reiken, maar dat binnen die contouren zich geen woningen bevinden noch bewoning door groepen personen plaatsvindt. Het Departement heeft geen opmerkingen. Daarbij heeft het Departement ook de aanvulling op de aanvraag van 30 april 2021 betrokken.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.5 Overlegreactie 4: TenneT

Samenvatting
TenneT constateert dat geen van de windturbines tot een risico leidt voor de 150kV verbinding Woensdrecht – Rilland of de 380kV verbinding Rilland – Zandvliet.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.6 Overlegreactie 5: Gasunie

Samenvatting
De Gasunie heeft geen bezwaar tegen het voorkeursalternatief (VKA) van de opstelling van de windturbines.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.7 Overlegreactie 6: Evides

Samenvatting

a. Wij verzoeken u te (laten) onderzoeken of sprake is:
   a) van een (toegevoegde) risico dan wel knelpunt van het windpark / windturbines op de ondergrondse leidingen en
   b) te berekenen of en wat de faalfrequenties van de turbines voor de leidingen zijn en/of er mitigerende maatregelen mogelijk zijn en
   c) met de leidingbeheerder af te stemmen in hoeverre de (risico's) en/of de eventueel te nemen mitigerende maatregelen acceptabel zijn dan wel passen binnen het risicomanagementsysteem van de betreffende netbeheerder.

   Evides is van mening dat het bevoegd gezag nog geen oordeel kan vormen, omdat nog niet duidelijk is wat de toevoeging van de faalkans is en u daarom onzes inziens nog geen standpunt kan innemen over de aanvaardbaarheid van de faalkans en de veiligheidsrisico's. Navraag heeft geleerd dat dit vooral geldt voor de 50 PE-leiding. Deze leiding ligt namelijk in de contour van de turbines (WT 6 en 14). Voor de werkzaamheden bij de afsluiter en de transportleidingen bij WT 3 is de totale afstand 91 meter en dichtstbijzijnde afstand van contour tot de leiding bedraagt 14 m. Naast aandacht bij de uitvoering van de werkzaamheden (waar onder een zettingsberekening) dient een faalkans berekening voor deze leidingen met bijbehorende bovengrondse onderdelen te worden gedaan.

b. Alvorens wordt gestart met de (bouw- en) aanlegwerkzaamheden dient aan Evides te worden aangetoond dat wordt voldaan aan de eisen die zij als leidingbeheerder stelt voor het gebruik van gronden op en nabij de (drink)waterleidingen die Evides in het gebied in beheer heeft.

c. Gewezen wordt op het bepaalde in de Wet informatie-uitwisseling boven- en ondergrondse netten (Wibon) op grond waarvan het verplicht is een KLIC-melding te doen.

d. Tenslotte is het advies om ruim vóór aanvang een kabel- en leidingeigenaren overleg te laten plaatsvinden.

Beantwoording

a. Een risicobeoordeling voor de door Evides aangegeven (drink)waterleidingen heeft nog niet plaatsgevonden. De initiatiefnemers zijn gevraagd om deze alsnog uit te voeren voor de door Evides aangegeven leidingen. De resultaten van deze studie zullen bij het verlenen van de omgevingsvergunning worden betrokken.

b. De initiatiefnemers zijn gewezen op de door Evides gestelde voorwaarden voor het uitvoeren van de werkzaamheden op en nabij de (drink)waterleidingen die bij Evides in beheer zijn. Aan de omgevingsvergunning wordt een voorschrift verbonden dat zij een bouwplan opstellen en dat ter goedkeuring aan de leidingbeheerder voorleggen. De verkregen goedkeuring dient tenminste twee maanden voorafgaand aan de start van de bouwwerkzaamheden aan het bevoegd gezag te worden overlegd.

c. De initiatiefnemers zijn gewezen op hun wettelijke verplichtingen op grond van de Wibon.

d. Dit advies wordt overgenomen en als voorwaarde aan de omgevingsvergunning verbonden.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De door Evides gestelde voorwaarden worden als volgt betrokken in de besluitvorming.
a. De initiatiefnemers zijn gevraagd om een risicoanalyse aan te leveren voor de door Evides gevraagde waterleidingen. De resultaten van deze analyse zullen bij de verdere vergunningverlening worden betrokken.
b. Aan de omgevingsvergunning wordt een voorschrift verbonden dat voorafgaand aan de start van de bouw- en aanlegwerkzaamheden een startoverleg wordt gehouden met de leidingbeheerders.
c. Aan de omgevingsvergunning wordt tevens het voorschrift verbonden dat initiatiefnemers het door Evides gevraagde bouwplan ter goedkeuring aan hen voorleggen. De verkregen goedkeuring dient tenminste twee maanden voorafgaand aan de start van de bouwwerkzaamheden aan het bevoegd gezag te worden overlegd.

2.8 Overlegreactie 7: Provincie Zeeland

Samenvatting
a. In het kader van zowel de Wet natuurbescherming als het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) en (provinciaal beschermd) landschap is er al enige tijd overleg met de initiatiefnemer. In verband met de effecten op het NNZ (en beschermd landschap) wordt gewerkt aan een mitigatie- en compensatieplan. Op basis van het definitieve mitigatie- en compensatieplan zal een overeenkomst worden afgesloten tussen provincie en initiatiefnemer over de uitvoering van de benodigde maatregelen. Hoewel de verwachting is dat hierover overeenstemming kan worden bereikt, ligt er op dit moment nog geen goedgekeurd plan en kan de aanvraag op dit onderdeel nog niet worden beoordeeld. In bijlage F van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 zijn de voorwaarden voor mitigeren en compenseren opgenomen. Van belang voor de procedure is het volgende: “De plannen voor daadwerkelijke uitvoering van de compensatie dienen gelijktijdig met de plannen voor de ingreep in procedure te worden gebracht. De Provincie zal slechts instemmen met de ingreep indien de hiervoor beschreven mitigerende en compenserende maatregelen zijn gewaarborgd en de economische uitvoerbaarheid ervan is aangetoond.” Dit onderdeel heeft raakvlakken met het aspect archeologie. Voor zowel mitigatie als compensatie dient de haalbaarheid te zijn aangetoond en het onderdeel archeologie is daarbij medebepalend.

b. In bijlage 8A deel1 (MER) staat het volgende: “Doordat turbinepositie 8 in het VKA niet meer in het natuurgebied ten noorden van de RWZI staat, maar op het naastgelegen agrarisch perceel, is er geen sprake meer van verstoring van de vaste rust- en verblijfplaats van de buizerd.” Deze windturbine staat echter nog steeds binnen de verstoringsafstand van de buizerd en er zal daardoor één nest verloren gaan. Dit betreft één van de onderdelen waar de ontheffingsaanvraag op aangevuld moet worden. De initiatiefnemer is hiervan op de hoogte gebracht.

c. Voor toetsing NNZ geldt dat niet de juiste invulling wordt gegeven aan de Nee-tenzij toets, niet de juiste terminologie wordt gebruikt en de onderbouwing van de mitigatie- en compensatieopgave onjuist en onvolledig is. Deze opmerkingen zijn eerder aan de initiatiefnemer meegegeven, maar (nog) niet verwerkt in de ruimtelijke onderbouwing en het MER. Het spreekt voor zich dat de ruimtelijke onderbouwing en MER in overeenstemming moeten zijn met het mitigatie- en compensatieplan NNZ, dat als bijlage bij de vergunning dient te worden gevoegd. Als voorwaarde in de omgevingsvergunning zou moeten worden opgenomen dat de werken of werkzaamheden slechts toelaatbaar zijn nadat een overeenkomst tussen de initiatiefnemers en de provincie is gesloten waarin afspraken over de mitigatie- en compensatiemaatregelen en de uitvoerbaarheid ervan zijn vastgelegd.

d. Voor landschap ontbreekt de toetsing aan artikel 2.28 Cultuurhistorie en landschap uit de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Dit onderdeel is wel besproken met de initiatiefnemer, maar komt niet in de ruimtelijke onderbouwing terug. Dit dient alsnog te worden toegevoegd.

e. Een van de tussentijdse aanvullingen betreft een wijziging in de procedure, waarbij voor de onderdelen wegen, kabels en inkoopstations niet langer voor ‘juridische fasering’ wordt gekozen, maar voor een aanvraag strijdig gebruik binnen de huidige procedure. Aangezien wegen en kabels van invloed zijn op bescherming van landschap en natuur, moeten deze onderdelen waar dit van toepassing is worden meegenomen bij de toetsing NNZ en beschermd landschap en waar nodig worden meegenomen bepaling van de mitigatie en compensatieopgave.

   Voor een deel van de voorgenomen werkzaamheden blijkt de (detail) uitwerking verschoven te zijn naar een later stadium (na vergunningverlening 1e aanvraag). Hierdoor is deels al wel bekend dat daarmee bodemverstorende graafwerkzaamheden gemoeid gaan zijn en de globale omvang daarvan maar niet precies waar en wat de diepgang daarvan zal zijn. De aanvraag van de vergunning voor het uitvoeren van bepaalde aanlegwerkzaamheden is naar een later stadium verschoven (aanleg kabels en leidingen, plaatsen inkoopstations en aanleg wegen). Hierdoor is in dit stadium nog onbekend of en zo ja waar in het kader van deze aspecten archeologisch veldonderzoek middels boringen plaats dient te vinden. Het gaat daarbij om een oppervlakte van globaal 28.000 m² waarvan daardoor in dit stadium nog onbekend is of daar archeologisch inventariserende boringen gezet dienen te worden en mogelijk gravend archeologisch onderzoek aan de orde gaat zijn.

   Ten aanzien van de aspecten Natuur en Water blijkt dat compenserende maatregelen noodzakelijk zijn en compensatieplannen voor beide aspecten daartoe in de maak zijn. Omdat met de compensatie van zowel Natuur als Water mogelijk bodemverstorende graafwerkzaamheden gemoeid zijn dienen ook deze compensatieplannen te zijner tijd op de noodzaak van het doen van archeologisch onderzoek beoordeeld te worden. Temeer omdat niet zondermeer aannemelijk is dat natuurcompensatie binnen het huidige plangebied gaat plaatsvinden.

f. Naar aanleiding hiervan zijn namens de provincie nog enkele detailopmerkingen over de teksten van het MER en de ruimtelijke onderbouwing gemaakt. In aanvulling op bovenstaande opmerkingen adviseert de provincie de gemeente Reimerswaal als volgt.
   1) Om - ondanks het feit dat de vergunningen voor wegen, kabels en inkoopstations pas later aangevraagd zullen worden – de initiatiefnemer te verzoeken om toch nu zoveel als mogelijk ook voor deze onderdelen van de voorgenomen ontwikkeling al het booronderzoek uit te (laten) voeren. Door het aantal te zetten boringen ruim te nemen (door meest logische locaties te kiezen voor de hulpkraanopstelruimtes, wegen, kabels en voorkeurlocaties inkoopstations) zodat over zoveel mogelijk te verstoren terrein duidelijkheid verkregen wordt over de bodemopbouw en eventuele verstoringen daarvan . Dit kan in de praktijk beteken dat er achteraf misschien enkele boringen te veel zijn gezet maar dit weegt ruimschoots op tegen de voortgang die in het proces geboekt kan worden als vervolgonderzoek door middel van proefsleuven noodzakelijk blijkt.
   2) Om in de te verlenen vergunning als voorwaarde op te nemen dat al het archeologisch gravend onderzoek (booronderzoek en eventueel noodzakelijk proefsleuvenonderzoek en opgravingen) afgerond dient te zijn voordat gestart gaat worden met de graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van het Windpark ZE-BRA.
   3) Om in de te verlenen vergunning als voorwaarde op te nemen dat van alle archeologische onderzoeken een rapportage opgesteld dient te worden die voldoet aan de KNA 4.1 en dat deze ter beoordeling voorgelegd dienen te worden aan het bevoegde gezag.

   Gezien bovenstaande opmerkingen ten aanzien van de verschillende documenten en de grote omvang aan oppervlak hulpkraanopstelruimte, wegen, kabels en inkoopstations, waarvan nog onbekend is waar deze precies zullen komen te liggen/staan en tot welke diepte daartoe graafwerkzaamheden dienen plaats te vinden is het wenselijk dat voorafgaande aan het uit te voeren inventariserende booronderzoek een Plan van Aanpak (PvA) wordt opgesteld voor de uitvoering daarvan en dat dit document ter beoordeling wordt voorgelegd aan het bevoegde gezag.

Beantwoording

a. De initiatiefnemer heeft ervoor gekozen om de procedure voor de omgevingsvergunning te starten zonder dat voorafgaand daaraan overeenstemming was verkregen met de provincie Zeeland over de invulling van het benodigde compensatie- en mitigatieplan. De initiatiefnemer is daar door het bevoegd gezag ook op gewezen en heeft om die reden tot 1 juni 2021 de tijd gekregen om de vergunningaanvraag hierop aan te vullen. De volgende stap in de vergunningprocedure is het publiceren van het ontwerp van de vergunning. Deze volgende stap in de besluitvormingsprocedure zal enkel worden gezet door het bevoegd gezag wanneer tussen de initiatiefnemers en de provincie Zeeland overeenstemming is bereikt over het benodigde compensatie- en mitigatieplan en de uitvoerbaarheid daarvan op alle onderdelen voldoende is aangetoond. Onderdeel daarvan is dat in de anterieure overeenkomst die de initiatiefnemers met de beide betrokken gemeenten sluiten, afspraken zijn vastgelegd over de aanleg, het beheer en onderhoud van de benodigde natuurcompensatie.

b. De ontheffingsaanvraag op grond van de Wnb doorloopt een zelfstandige besluitvormingsprocedure en maakt geen deel uit van de aanvraag voor de omgevingsvergunning. Het ontwerp van de ontheffing wordt vanwege de toepassing van de gemeentelijke coördinatieregeling gelijktijdig met het ontwerp van de omgevingsvergunning gepubliceerd en bekend gemaakt. Wanneer de gevraagde ontheffing niet, of niet tijdig, verkregen kan worden door de initiatiefnemers treedt het bevoegd gezag hierover met de provincie in overleg over de mogelijke consequenties hiervan.

c. Verwezen wordt naar de beantwoording bij punt a. Zolang het benodigde compensatie- en mitigatieplan niet door de provincie akkoord is bevonden, wordt de procedure voor de omgevingsvergunning niet verder gebracht.

d. De initiatiefnemers dienen de ruimtelijke onderbouwing aan te vullen met een toetsing aan het bepaalde in artikel 2.28 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

e. In de aanvraag waarvoor deze omgevingsvergunning wordt verleend, is het afwijkende gebruik van de twee beoogde bouwlocaties voor de inkoopstations ten opzichte van de geldende bestemmingsplannen meegenomen, maar niet de bouw ervan. De exacte locatie, omvang en verdere invulling wordt in een nadere uitwerking gekozen in overleg met de landelijke netbeheerder. Dat geldt ook voor de uiteindelijke ligging van de hoogspanningskabels bij het windpark (de zogenaamde parkbekabeling) en de onderhoudswegen naar de windturbinelocaties met de bijbehorende permanente kraanopstelplaatsen. Deze zijn afhankelijk van de uiteindelijke keuze van welke typen windturbines gebouwd gaan worden.

   Uit de aanvraag blijkt dat de grondstroken waarbinnen de onderhoudswegen zijn voorzien circa 5 meter breed worden, met een maximale omvang van 37.000 m² aan verhardingen voor de onderhoudswegen. De twee inkoopstations worden elk maximaal 100 m² groot en maximaal 5 meter hoog.

   De exacte locatie, omvang en verdere invulling worden uitgewerkt na het kiezen van het uiteindelijke type windturbine dat gebouwd gaat worden. Daarna wordt een aparte omgevingsvergunning gevraagd voor het bouwen en aanleggen van de parkbekabeling en de onderhoudswegen. De tweede volzin van het eerste lid van artikel 2.7 Wabo is op deze activiteit van toepassing. Dat houdt in deze omgevingsvergunning te zijner tijd als toetsingskader dient voor de activiteiten ‘bouwen’ en ‘aanleggen’ (en eventueel andere daarmee onlosmakelijk samenhangende verbonden activiteiten) waardoor dan omgevingsvergunning wordt gevraagd. Terecht merkt de provincie op dat, omdat de planologische afwijking in deze procedure reeds wordt meegenomen, ook de hiervoor benodigde natuur- en landschapscompensatie en de eventuele compensatie voor de waterberging dan ook in de procedure voor deze omgevingsvergunning zeker moeten zijn gesteld. De initiatiefnemers zijn hiervan op de hoogte gebracht en gevraagd om hiermee rekening te houden bij de verdere uitwerking van de aanvraag.

Zoals hiervoor bij antwoord e is toegelicht, wordt nu enkel vergunning gevraagd voor het afwijken van het bestemmingsplan voor de onderdelen ‘inkoopstations’, ‘parkbekabeling’ en ‘onderhoudswegen’. De door de provincie Zeeland geconstateerde verschillen in verhard oppervlak zijn het gevolg van de keuze van de initiatiefnemers dat een deel van de bestaande wegen van het Windpark Anna-Mariapolder in stand blijft voor de nieuwe windturbines. De initiatiefnemers zijn naar aanleiding van deze reactie gevraagd om duidelijk overzicht aan te leveren waarop is aangegeven welke van de bestaande wegen blijven liggen en hoe de (globale) lay-out van onderhoudswegen in de nieuwe situatie eruit komt te zien. In de definitieve ruimtelijke onderbouwing, die deel uitmaakt van de vergunning aanvraag, wordt hiervoor een principeschets opgenomen.

Als het gaat om de toekomstige bouw- en aanlegactiviteiten voor de parkbekabeling en de onderhoudswegen geldt onverkort de beschermende regeling uit de onderliggende bestemmingsplannen. Die houden in dat voorafgaand aan het uitvoeren van graafwerkzaamheden een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd waarbij de resultaten van een archeologisch onderzoek moeten worden overlegd. Als alternatief kan ervoor gekozen worden om de werkzaamheden onder begeleiding van een archeoloog te laten uitvoeren. Het opnemen van een daartoe strekkend voorschrift aan de omgevingsvergunning zoals de provincie adviseert, is om die reden niet noodzakelijk. De initiatiefnemers zijn wel gewezen op deze verplichting.

f. De namens de provincie gemaakte detailopmerkingen over de teksten van het MER en de ruimtelijke onderbouwing zijn ter kennisgeving aan de initiatiefnemers gezonden met het verzoek om de ruimtelijke onderbouwing hierop aan te vullen.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Zolang het benodigde compensatie- en mitigatieplan niet door de provincie akkoord is bevonden, wordt de procedure voor de omgevingsvergunning niet verder gebracht.

De namens de provincie gemaakte detailopmerkingen over de teksten van het MER en de ruimtelijke onderbouwing zijn ter kennisgeving aan de initiatiefnemers gezonden met het verzoek om de ruimtelijke onderbouwing hierop aan te vullen, waaronder in elk geval ook de toetsing aan het bepaalde in artikel 2.28 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

De initiatiefnemers zijn naar aanleiding van deze reactie gevraagd om duidelijk overzicht aan te leveren waarop is aangegeven welke van de bestaande wegen blijven liggen en hoe de (globale) lay-out van onderhoudswegen in de nieuwe situatie eruit komt te zien. In de definitieve ruimtelijke onderbouwing, die deel uitmaakt van de vergunning aanvraag, wordt hiervoor een principeschets opgenomen.

2.9 Overlegreactie 8: Windstil Ossendrecht

Samenvatting

a. De gemeenteraad van Woensdrecht heeft op 26 juni 2002 de intentieverklaring “Regionale Ontwikkeling Windenergie West-Brabant” ondertekend. Daarna is op 29 april 2004 de 'Beleidsnotitie Windenergie gemeente Woensdrecht' vastgesteld, waarin een integraal afwegingskader is opgenomen over de ruimtelijke initiatieven binnen de gemeente tot het realiseren van windturbines. Bij de notitie is een overzichtskaartje gevoegd dat als basis heeft gediend voor de opstelling van de´Regionale quick scan naar de mogelijkheden voor het plaatsen van windturbines in de regio West Brabant´. In deze quick scan kwam een negental potentiële locaties voor windturbines in Woensdrecht in beeld. Destijds bleek al dat er onvoldoende maatschappelijk draagvlak is voor de realisatie van windturbines bij de Nieuwe Zuidpolder. Daarom is destijds besloten om deze locatie niet aan te wijzen als locatie voor realisering van windturbineparken. Bij de realisering van windpark Kabeljauwbeek is hier rekening mee gehouden door de initiatiefnemer Eneco.

   In 2017 werd in de gemeente Woensdrecht de duurzaamheidsvisie vastgesteld en in 2018 de Uitvoeringsagenda duurzaamheid. Gemeente Woensdrecht heeft de ambitie om in 2035 volledig energieneutraal te zijn en niet meer afhankelijk van fossiele brandstoffen. De duurzaamheidsvisie en uitvoeringsagenda beschrijven geen concrete plannen of actiepunten ten aanzien van het realiseren van windparken om de doelstelling energieneutraal 2035 te behalen. Hoe de gemeente Woensdrecht het energievraagstuk wil oplossen, blijkt op 3 juli 2019 als de gemeenteraad het ‘Uitnodigingskader zonne-energie’ vaststelt. Het is dus duidelijk dat binnen de beleidskaders in de gemeente Woensdrecht geen ruimte is voor de realisatie van nieuwe windparken.

b. In de raadsvergadering van 1 april is de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 West-Brabant door de raad van Woensdrecht vastgesteld. In deze gedetailleerde routekaart is ook voor Woensdrecht in het kader van het Klimaatakkoord de opgave voor nieuwe opwek van duurzame elektriciteit tot 2030 vastgelegd - bovenop de al bestaande capaciteit van Windpark Kabeljauwbeek en zon-op-dak., d.w.z. zonnepanelen die inwoners en bedrijven op hun dak laten installeren. In de RES 1.0 West-Brabant is een zoekgebied voor windenergie voorzien rondom de Kabeljauwbeek. Binnen de huidige energieopgaven in de RES zijn een aantal duurzaamheidsprojecten opgegeven vanuit Woensdrecht welke nog in de verkennende fase zijn. Indien de gemeente met betrekking tot deze projecten niet komt tot realisatie zal op een andere manier invulling gegeven moeten worden aan de duurzame opwek van energie. Met andere woorden; indien Woensdrecht geen extra windmolens realiseert, zal daarvoor een aanzienlijke opgave inzake zonne-energie in de plaats komen. Hiermee geeft het College duidelijk aan dat het bij de opgave ‘extra duurzame elektriciteit’ gaat om het totaal en niet om de individuele componenten ‘wind’ of ‘zon’. Het moge duidelijk zijn dat uit de RES 1.0 geen verplichting voor het realiseren van een windpark op die locatie volgt.

c. Voor Woensdrecht is de opgave voor opwek van duurzame energie in de RES 1.0 86 GWh (310 TJ) / jaar tot 2030. Windstil Ossendrecht heeft uitgerekend dat deze RES-doelen door Woensdrecht al ruimschoots worden gehaald met de vier recent vergunde zonneparken die een capaciteit hebben van 108 GWh (390 TJ) / jaar, naast de verwachte groei van 'zon-op-dak'. De in Woensdrecht geplande mega-turbines zijn dus helemaal niet nodig om onze duurzame stroomdoelen tot 2030 te halen.

d. Zoals reeds hierboven vermeld, was er in het verleden geen draagvlak voor de realisatie van windturbines rondom de Nieuwe Zuidpolder. Wij benadrukken nogmaals dat draagvlak voor de posities in Woensdrecht van het huidige plan bij de omwonenden ontbreekt. Dat er voor het voorgenomen windpark ZE-BRA geen draagvlak is blijkt ook uit de grote mate van ondersteuning voor Windstil Ossendrecht: 127 adressen hebben om onze nieuwsbrief gevraagd. Windstil Ossendrecht komt op voor de belangen van ruim 70% van de adressen aan de oostzijde van de A4 binnen een straal 1500 m van het plan. De onlangs gestarte online petitie is op het moment van schrijven bijna 300 keer ondertekend. Het ontbreken van draagvlak wordt versterkt doordat er geen enkele geloofwaardige poging is gedaan om de omwonenden te betrekken bij de plannen. In Reimerswaal spelen deze plannen al veel langer, maar ook de gemeente Woensdrecht is al sinds 2019 over het windpark in gesprek, terwijl omwonenden pas begin februari 2021 door de initiatiefnemers zijn geïnformeerd – een goede week voor de indiening van de vergunning! Er werd ons meteen duidelijk gemaakt dat inspraak, bijvoorbeeld over aantal en locatie van de windmolens niet mogelijk was. Het belang van draagvlak wordt in de RES 1.0 nadrukkelijk als voorwaarde genoemd voor succesvolle implementatie van projecten voor duurzame energie. In de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant (2019) wordt voor de vestiging van windturbines ook het belang van draagvlak benadrukt met de voorwaarde dat de ontwikkeling een maatschappelijke meerwaarde geeft.

e. Zoals u bekend, was windpark ZE-BRA eerst gepland binnen de gemeente Reimerswaal. Eind 2019 is de gemeente Woensdrecht betrokken geraakt. In de brief die Woensdrecht aan Reimerswaal stuurde schrijft het college dat het oorspronkelijke plan (volgens gemeente Woensdrecht 15 windturbines in Reimerswaal, 1 in Woensdrecht) onverenigbaar is met de kenmerkende eigenschappen van gemeente Woensdrecht omdat het plan een directe verstoring oplevert van het open polderlandschap. Het huidige en recentelijk aangepaste plan betreft 14 windmolens in Reimerswaal en 3 in Woensdrecht. Uit de huidige plannen en onderbouwing wordt het onvoldoende duidelijk hoe het zicht op het open polderlandschap beter behouden blijft ten opzichte van het oorspronkelijke plan, de reden waarom gemeente Woensdrecht überhaupt betrokken raakte. Maakt die ene windturbine in Reimerswaal zoveel uit voor het zicht op het open polderlandschap? De drie geplande windturbines in Woensdrecht zorgen in ieder geval voor een directe verslechtering van het open polderlandschap. Daarnaast zal ook 's nachts door de nachtverlichting het beeld op het open polderlandschap worden verstoord. In de ruimtelijke onderbouwing wordt dit eufemistisch afgedaan met "een lichte negatieve invloed op de beeldbeleving vanuit de buurtschap de Aanwas".

Niet alleen worden de belangen van de omwonenden in buurtschap de Aanwas hiermee gebagatelliseerd, ook de belangen van de rest van de inwoners van Ossendrecht met zicht op het open polderlandschap, bijvoorbeeld meer ten zuiden van het dorp, worden vergeten. Vanuit deze hoek (men kijkt dan vanuit het oosten op het windpark) is er namelijk geen sprake van een dubbele lijnopstelling, maar meer een clusteropstelling doordat windturbines 15, 16 en 17 niet op een lijn staan. Een verzoek tot het maken van een virtualisatie vanuit dit standpunt werd vooralsnog niet gehonoreerd. In de op 1 april 2021 door de gemeenteraad van Woensdrecht aangenomen motie over de situering van windpark ZE-BRA wordt het belang van het open polderlandschap ook nog eens benadrukt. Beide 200 meter hoge windmolens aan de oostzijde van rijksweg A4 het open polderlandschap onaanvaardbaar aantast, het landschap ontsiert en te dicht bij de kern Ossendrecht zijn gesitueerd (licht- en geluidsoverlast voor onze inwoners); De raad heeft zich kennelijk onvoldoende gerealiseerd dat WT17 op zelfde afstand van het dorp staat en dat ook WT 16 het open polderlandschap op dezelfde manier aantast voor de omwonenden in de Aanwas en ten zuiden van de kern Ossendrecht. Het moge duidelijk zijn dat de realisatie van nieuwe windturbines in Woensdrecht voor de omwonenden onacceptabel is in het kader van zicht op het open polderlandschap. Graag zien wij in ieder geval een nadere onderbouwing van de verbetering van het open polderlandschap ten opzichte van het oorspronkelijke plan van Reimerswaal tegemoet, evenals een extra virtualisatie vanuit standpunt kruising Koeleweg/Laagstraat.

f. Windstil kiest ervoor om voor deze overlegreactie nog niet in te gaan op de onderzoeken voor geluid en slagschaduw in de ruimtelijke onderbouwing. Het is op dit moment onduidelijk of nog aanpassingen zullen plaatsvinden naar aanleiding van het schrappen van windturbine 18 en 19. Wel plaatst Windstil een aantal algemene opmerkingen maken over de normen en verwijst daarvoor naar Canadese, Poolse en Deense onderzoeken. Een ander belangrijk punt ten aanzien van de gezondheidsrisico's van windturbines is het ontbreken van onderzoek over de effecten op kinderen die opgroeien in de buurt van windturbines. In de ruimtelijke onderbouwing zou naar de mening van Windstil in ieder geval een nadere analyse moeten worden gedaan naar de gezondheidseffecten van een hoge geluidsbelasting bij kinderen. Er zijn geen wetenschappelijke studies beschikbaar over de gezondheidseffecten van windturbines met een tiphoogte hoger dan 120 meter, die binnen 2000 meter van omwonenden staan met 42dB geluidsbelasting of hoger. Om bovenstaande gezondheidsrisico's en beperkte onderzoeksgegevens voor onze situatie is Windstil van mening dat het plaatsen van windmolens dicht bij woningen met een hoge geluidsbelasting tot gevolg onverantwoord is.

g. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft op 25 juni 2020 in de zaak Aalter en Nevele (ECLI:EU:2020:503) opnieuw en verstrekkender uitgemaakt dat plannen en programma's met aanzienlijke milieugevolgen op straffe van nietigheid vooraf plan MER getoetst dienen te worden. Dat betekent kort gezegd voor de situatie hier te lande dat mogelijk ook het Activiteitenbesluit en Activiteitenregeling vooraf die toetsing hadden moeten ondergaan. Dat is echter niet gebeurd. Dat betekent dat mogelijk een rechtsgeldig toetsingskader voor de realisatie en exploitatie van het beoogde windpark ontbreekt en derhalve het beoogde windpark niet vergund noch gerealiseerd mag worden.

Het is nog onduidelijk wanneer de uitspraak van de Raad van State over de gevolgen van het Nevele arrest op de Nederlandse normstelling in het Activiteitenbesluit en Activiteitenregeling mag worden verwacht. Voor het verdere verloop van de vergunningsprocedure van windpark ZE-BRA lijkt het ons raadzaam deze uitspraak eerst af te wachten.

h. In de ruimtelijke onderbouwing en MER wordt uitgebreid ingegaan op de effecten van het windpark op de omliggende natuur. Dat er negatieve effecten op de natuur zijn te verwachten is duidelijk. Wij hebben vastgesteld dat voor de duurzame doelstellingen van de gemeente Woensdrecht het niet nodig is nieuwe windturbines te realiseren. Hiermee vervalt de dwingende reden van groot openbaar belang om de schadelijke effecten van de windturbines op Woensdrechts grondgebied toe te staan. Voor ons is er dus geen sprake van "nee, tenzij...” maar gewoon “nee”.

i. In de directe omgeving van het beoogde windpark worden door omwonenden met veel liefde verschillende dieren gehouden. Het gaat dan voornamelijk om de “standaard huisdieren” zoals honden en katten, maar ook om hobbydieren zoals varkens, kippen, ganzen, konijnen en grote grazers als paarden, geiten, schapen en herten. Mogelijke effecten van de windturbines op onze huis- en hobbydieren zijn niet meegenomen in de ruimtelijke onderbouwing. Uit studies naar dieren in het wild blijkt dat grote grazers zoals herten en rendieren, maar ook haasachtigen zoals hazen gebieden met windturbines vermijden. Een belangrijk verschil tussen onze huis- en hobbydieren en de dieren in deze studies is dat de dieren in deze studies het gebied van de windturbines kunnen vermijden, terwijl dit voor onze huis- en hobbydieren niet mogelijk is. Naar dieren die worden gehouden dichtbij windturbines is ook onderzoek gedaan. Een studie naar jonge ganzen liet zien dat bij ganzen die dichtbij windturbines worden gehouden hogere concentraties stresshormoon (cortisol) in het bloed aantoonbaar zijn en minder in gewicht aankomen in vergelijking met ganzen die verder van de windturbines worden gehouden. Er zijn, naar ons idee, voldoende aanwijzingen dat de realisatie van het windpark ook effect kunnen hebben op onze huis- en hobbydieren en zien daarom graag dat een nadere analyse wordt gedaan naar deze effecten zodat dit ook bij de besluitvorming kan worden meegenomen.

j. Uit een recente rapportage naar de mogelijkheden voor plaatsing van windturbines op of rond de Veluwe in relatie tot de Wespendief is gebleken dat ook in een zone tot 8 km rondom het gebied de invloed en risico’s van windturbines groot is. Dit rapport heeft ertoe geleid dat meerdere zoekgebieden voor windturbines rondom de Veluwe zijn afgevallen. Net als de Veluwe is de Brabantse Wal een aangewezen Natura-2000 gebied voor de Wespendief. Dit wordt ook vermeldt in de MER. De MER vermeldt dat het plangebied geen leefgebied voor de Wespendief is en recent ook niet gezien is in het plangebied. Waarnemingen via waarneming.nl en waarnemingen.be laten echter zien dat er de afgelopen 16 jaar regelmatig Wespendieven worden gezien in de directe omgeving van het plangebied. Het kijken naar een dergelijk lange periode is relevant omdat de 1%-norm voor de Brabantse wal (aangewezen doelstelling 13 broedparen) ligt dus tussen de 0,0364 en 0,0546 vogels per jaar (op dezelfde wijze berekend als in het rapport over de Wespendief op de Veluwe).

Omgerekend komt dat neer op afgerond één vogel in de 18 jaar. Het lijkt erop dat de effecten voor de Wespendief in de MER onderschat worden omdat er onterecht vanuit wordt gegaan dat de Wespendief geen risico heeft op aanvaringen. Gezien de waarnemingen is het voldoende aannemelijk dat er wel degelijk een aanvaringsrisico bestaat, terwijl bij één enkele aanvaring met fatale afloop de 1%-norm wordt overschreden. Om deze reden zijn wij van mening dat de initiatiefnemers een nadere analyse moet laten uitvoeren naar de vliegbewegingen van de beschermde Wespendieven op de Brabantse Wal middels GPS data verzameling en aanvullend veldwerk.

k. Zoals eerder in deze overlegreactie opgemerkt werden omwonenden voor het eerst begin februari geïnformeerd over de plannen. Tijdens deze bijeenkomst werd ons duidelijk gemaakt dat het niet mogelijk was nog iets aan de plannen te wijzigen. Wel vertelden de initiatiefnemers dat zij een goede buur voor ons willen zijn en ook willen voorzien in omgevingsparticipatie. Onze belanghebbenden hebben ervaren dat het moeilijk contact krijgen is met de initiatiefnemers, waardoor van een goede burenrelatie nog geen sprake is. Windstil Ossendrecht heeft in maart ook zelf het initiatief genomen om met de initiatiefnemers in gesprek te gaan. Er was een afspraak gepland, maar deze afspraak werd door de vertegenwoordiger van de initiatiefnemers op het laatste moment vanwege persoonlijke omstandigheden afgezegd. Uiteraard hadden wij daar begrip voor. Aan de belofte voor een voorstel voor een nieuwe afspraak werd door de initiatiefnemers helaas nog geen gevolg gegeven. Begin mei hebben wij opnieuw de initiatiefnemers benaderd voor een afspraak. Helaas hebben wij nog geen reactie ontvangen. Het moeizaam in contact komen met de initiatiefnemers geeft ons weinig vertrouwen voor de toekomst, bijvoorbeeld wanneer zich problemen voordoen met betrekking tot overlast. Daarnaast vragen wij ons af in hoeverre sprake is van de benodigde maatschappelijke meerwaarde, zoals geformuleerd in de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant (2019), als geen contact is tussen de initiatiefnemers en een grote groep belanghebbenden en zij daardoor niet kunnen meepraten.

l. Wij denken graag constructief mee. Als omwonenden van de Ossendrechtse zijde van het onderhavige plan hebben wij geen problemen met de geplande windturbines in Reimerswaal. Veel van onze bezwaren kunnen worden weggenomen door het weglaten van WT 16 en 17. Deze windturbines staan binnen een straal van 2 km op afstand van het dorp waardoor de meeste overlast van juist deze twee turbines te verwachten valt. Een alternatief zou het eerder door de initiatiefnemers voorgesteld plan met 16 windmolens kunnen zijn. Zie presentatie Overlegplatform “Zuidelijke afronding windpark Kreekraksluizen” van 18 juni 2018. Er gaan in het hele land ook steeds meer stemmen op dat de minimale afstand tot woningen 10 x de tiphoogte zou moeten zijn, zoals bijvoorbeeld in Beieren al langere tijd als wettelijke norm geldt. Dat zou met een geplande hoogte van 200m voor windpark ZE-BRA neerkomen op 2 km afstand. Dat vinden wij wel acceptabel. Voor windpark ZE-BRA zou er dan op Woensdrechtse bodem nog één windturbine overblijven, zoals ook het geval is in het alternatieve voorstel “15 plus 1” van Windstil Ossendrecht, zoals verwoord in de brief van 31 maart 2021 aan het college van B&W en de gemeenteraad van Woensdrecht.

In het kader van draagvlak wordt in de RES met grote nadruk gewezen op het belang van participatie en het streven naar 50% lokaal eigenaarschap. Hierbij is ook een rol voor de gemeente weggelegd en dit is ook terug te vinden in de door de raad aangenomen motie. Windstil Ossendrecht stelt voor om van die ene molen op het grondgebied van onze gemeente een collectieve 'Dorpsmolen' te maken waarin inwoners van Ossendrecht die dat willen financieel zouden kunnen participeren. Het zou toch fantastisch zijn als bijvoorbeeld elke inwoner die dat wil een stukje van de dorpsmolen kan 'kopen' en daardoor kan meedoen en meepraten. Zo kun je de zo nadrukkelijk nagestreefde burgerparticipatie invullen! De gemeente kan dat faciliteren en zich zo zichtbaar voor haar inwoners inzetten.

Beantwoording

a. De locatie waar de twee windturbines in Woensdrecht zijn voorzien vallen binnen hetzelfde plangebied als de reeds gerealiseerde windmolens van het park Kabeljauwbeek. Dit blijkt ook uit het afwegingskader en de bij de beleidsnotitie windenergie omsloten overzichtskaart. De keuze voor het gebied in de Nieuwe-Zuidpolder nabij de Kabeljauwbeek is positief bevonden vanwege de landschappelijke inpassing langs het schelde-rijnkanaal (oost-west opstelling) en het samenvallen met de 'skyline' van Antwerpen.

   Bij het opstellen van het uitnodigingskader zonne-energie is de gemeente ervanuit gegaan dat er niet meer windmolens gerealiseerd konden worden binnen de gemeente die konden voldoen aan de strenge wet- en regelgeving daarbij geen afbreuk zouden doen aan de landschappelijke inpassing en het afwegingskader uit de beleidsnotitie. Het uitnodigingskader sluit de ontwikkeling van windenergie aan de andere kant ook niet uit, het betreft een organisch document dat na de uitgifte van een eerste tranche heroverwogen zal worden. De herontwikkeling van het windpark in Reimerswaal heeft echter vanuit Woensdrecht gezorgd voor een vervroegde heroverweging. Niet alleen als poging om de openheid van het landschap te behouden maar ook grensoverschrijdende samenhang in het gebied te creëren. Het belang van windenergie is daarnaast gezien de urgentie van het klimaatbeleid niet alleen gemeentelijk een aandachtspunt, de Provincie Brabant heeft in de concept omgevingsverordening ook nadere eisen gesteld aan het onderzoeken van de mogelijkheden tot ontwikkeling van windenergie. De aansluiting vanuit Woensdrecht bij de ontwikkelingen vanuit Reimerswaal sluit aan bij deze regionale gedachtegang.

b. De RES kan gezien worden als een ambitie document waarin gemeenten de duurzame (energie) ontwikkelingen in kaart brengen tot 2030. De gezamenlijke ambities tellen op tot een gezamenlijk eindbod waarmee de regio streeft naar 49% minder CO_2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Het gebied nabij de kabeljauwbeek is aangewezen als zoekgebied voor windenergie en is tevens kansrijk voor realisatie. Op basis van deze uitgangspunten committeert de gemeente zich dan tot de realisatie van windmolens op deze locatie in de RES.

c. In het kader van de RES systematiek wordt gerekend met 50% van de zogenaamde (harde) pijplijn plannen. We houden in feite rekening met dat circa 50% van de projecten niet wordt gerealiseerd. Dit kan gebeuren vanwege uiteenlopende factoren zoals het mislopen van de SDE-subsidie, geen netcapaciteit of beroepsprocedures. Echter de ervaring leert dat dit een reëel percentage is. Gemeenten zorgen niet alleen ervoor dat ze op deze wijze een bepaalde zekerheid behouden voor het behalen van de doelstellingen er wordt ook bewust gestuurd op over programmering. Hiermee verkrijgen netbeheerders de benodigde zekerheid om onder andere investeringen te doen in kostbare netuitbreidingen.

   50% van de 108 GWh komt daarbij neer op de realisatie van 54 GWh. De verwachting op basis van de huidige capaciteit van de parken ligt daarbij 4 GWh hoger dan bij de eerste inventarisatie. Op basis van de onderliggende RES systematiek komt de gemeente alsnog 32 GWh tekort. Met een verwacht realisatie percentage van 50% heeft de gemeente ook de windmolens nodig om aan de duurzaamheidsdoelstellingen te voldoen.

   Voor de gemeente Woensdrecht is de RES echter niet het einddoel, de gemeente ambieert de ambitie om in 2035 energieneutraal te zijn. Dit is onder andere opgenomen in de duurzaamheidsvisie en vormt de onderlegger voor de opgaven van het uitnodigingskader zonne-energie. Dit vergt van de gemeente nog een veel grotere inspanning dan de 86 GWh die nu in de RES is opgenomen.

d. Alle betrokkenen hebben kennis kunnen nemen van het voornemen via de reguliere publicatiekanalen vanuit zowel de gemeente Reimerswaal als Woensdrecht. Het inspraakverslag naar aanleiding van de publicatie van de NRD als eerste stap om te komen tot de MER is terug te vinden in de ruimtelijke onderbouwing en in het MER. Aanvullende zijn door de initiatiefnemers de volgende acties ondernomen met betrekking tot het actief informeren en betrekken van de omgeving bij de totstandkoming van dit project.

   - De bewoners en gebruikers van de adressen binnen een contour van 1.500 meter van het plangebied zoals opgenomen in de concept-NRD is medio juli 2020 middels een brief op de hoogte gesteld van ontwikkeling en het ter inzage gaan van de concept NRD.
   - Eind juli 2020 zijn door de initiatiefnemers diverse huis-aan-huis bezoeken gebracht aan de omwonenden in de directe omgeving. Daar waar omwonenden aanwezig waren en waar dit werd gewenst, is mondeling toelichting gegeven op het voornemen. Daarbij zijn de twee in het MER onderzochte varianten qua windturbineopstellingen toegelicht op basis waarvan uiteindelijk het voorkeursalternatief (VKA) is gekozen.
   - Medio februari 2021 zijn de bewoners en gebruikers van de adressen binnen een afstand van 1.000 meter vanaf de turbineposities die deel uitmaken van het VKA middels persoonlijke gesprekken geïnformeerd door de initiatiefnemers. Hiervoor is ieder adres door hen bezocht en indien men niet thuis was, is een brief achter gelaten om contact op te nemen.

- Voor de bewoners en gebruikers van de adressen op een afstand tussen 1.000 en 1.500 meter van de zijn vier interactieve online informatiesessies georganiseerd verdeeld over de avonden op 3 en 4 februari 2021. Aan deze bewoners en gebruikers van de adressen is een brief verstuurd waarin deze sessie zijn aangekondigd en waarin is aangegeven hoe ze hierop kunnen inschrijven en deelnemen.
- Voor belangstellenden van de adressen gelegen tussen 1.500 en circa 2.000 meter vanaf de turbineposities die deel uitmaken van het VKA is ook een online informatieve sessie gehouden. Aan deze bewoners en gebruikers is een brief verstuurd waarin deze sessie is aangekondigd en hoe hierop ingeschreven kan worden.

Het reeds bestaande windpark Kabeljauwbeek staat in de nieuwe Zuidpolder. De Nieuwe Zuidpolder is op zichzelf niet uitgesloten voor de realisatie van windmolens middels de beleidsnotitie. Een belangrijke afweging inzake de scheidslijnen in het gebied betreft de achterliggende skyline van Antwerpen. Het verdient de voorkeur dat eventuele projecten gesitueerd worden tegen deze achtergrond en posities zich op lijnen langs de Schelde-Rijnverbinding. Alhoewel het oorspronkelijke plan eind 2019 is gepresenteerd is het uiteindelijk voorkeursalternatief, waarvoor tevens de aanvraag is ingediend, pas eind 2020 begin 2021 aan de gemeenten gepresenteerd. Zoals hiervoor blijkt, hebben de initiatiefnemers ook gedurende die periode gesprekken gevoerd met omwonenden inzake de ontwikkeling van het windpark.

Het streven naar draagvlak vormt een aspect dat zich vertaalt in de belangenafweging die het bevoegd gezag bij de beoordeling van de ruimtelijke aanvaardbaarheid van duurzame energie projecten dient te maken. Dit betreft een afweging tussen de nationale, provinciale en gemeentelijke belangen bij een duurzame energievoorziening en onder meer de belangen van omwonenden.

Het project heeft na het vaststellen van het voorkeursscenario een korte doorlooptijd meegemaakt in aanloop naar de aanvraag omgevingsvergunning. Daarnaast heeft het project te maken met veel omgevingsfactoren die van invloed zijn op de positionering en locatie keuzes. Dit maakt dat het niet zomaar mogelijk is om posities te laten vervallen en/of opnieuw te positioneren. Enkele van deze effecten zijn onder andere de defensieradar, onderlinge effecten ten opzichte van aanwezige windmolens, beperkingen/risico's in ondergrond en afstand tot bebouwing. Ondanks de korte aanlooptijd heeft initiatiefnemer zich actief ingespannen om omwonenden te informeren en zogenaamde keukentafelgesprekken te voeren inzake de omgevingsdialoog vorm te geven.

Ondanks de beperkingen voor het project heeft de inspraak gezamenlijk met de input uit de omgevingsdialoog reeds een grote invloed gehad op het project, met het afvallen van verschillende windturbines als gevolg. De omstandigheid dat een aantal omwonenden zich ondanks dit proces niet gehoord voelt en zich niet kan verenigen met het windpark of met de posities van de windturbines, betekent naar het oordeel van de gemeente niet dat het college een omgevingsvergunning voor een windontwikkeling in zijn geheel niet kan verlenen.

Beide gemeenten onderschrijven het belang van draagvlak voor dit project, echter het ontbreken van draagvlak op lokaal niveau in de belangenafweging is daarbij niet zonder meer het meest zwaarwegend.

De door Windstil aangehaalde 'maatschappelijke meerwaarde' in het eerste lid van artikel 3.37 de Interim-verordening Noord-Brabant betreft een breder begrip dan het draagvlak zoals Windstil dat aandraagt. Uit de toelichting op dit artikel blijkt dat een maatschappelijke meerwaarde onderbouwd wordt door de maatregelen die zijn getroffen om de impact van de windturbines op de omgeving te beperken en de bijdrage aan andere maatschappelijke doelen. De wijze waarop de initiatiefnemers deze maatschappelijke meerwaarde wordt vormgeven, is nog onderwerp van gesprek tussen beiden gemeenten en de initiatiefnemers. Het uiteindelijke voorstel wordt toegelicht bij het ontwerp van de omgevingsvergunning.

e. Vanuit de eerste benadering van het plan is een totale gebiedsbenadering aangehouden. Hierbij is vanuit de gemeente gereageerd op de beleving vanuit de kernen en het oprichten van een aaneengesloten muur van windmolens in de wijde beleving van de polder. Initieel is in gezamenlijkheid gezocht naar een mogelijk gat in de lijnopstelling waarmee mogelijk een deel van de zichtlijnen behouden zou kunnen blijven.

   Het uitbreiden van het zoekgebied richting Woensdrecht was daarbij een strategische keuze om te kijken of binnen dat gebied kon worden gezocht naar geschikte locaties om de molens uit het gat in op te vangen. Na vele iteraties en onderzoeken bleek het scenario met een gat in de lijnopstelling niet uitvoerbaar vanwege de radarnormering, tevens bleek dit in de visualisaties voor het algehele gebied in plaats van een beter beeld zelfs tot een slechtere en onrustigere gebiedsbeleving te leiden.

   De daaropvolgende ontwikkeling is uitgegaan van een herkenbare lijnopstelling die de landschappelijke structuren en bestaande parken volgt (Kabeljauwbeek en Kreekraksluizen). Door middel van het in de schaduw plaatsen van de windturbines en onderlinge optimalisatie is een project tot stand gekomen met een ruimere opzet (minder zichtbare turbines van zuid naar noord) en meer windturbines aan de Kabeljauwbeek afgezet tegen het Antwerpse havengebied ten zuiden van Ossendrecht. Minder zichtbare windturbines (zuid naar noord), in combinatie met een ruimere opzet, zorgt voor een licht verbeterde algehele beleving van het open polder landschap dan in de oorspronkelijke windturbineopstelling uit het voorkeursalternatief.

   Zoals is aangegeven in hoofdstuk 1 hebben de initiatiefnemers naar aanleiding van de motie die de gemeenteraad van Woensdrecht op 1 april 2021 heeft aangenomen ervoor gekozen om de windturbineposities 18 en 19 te laten vervallen. De vergunningaanvraag wordt hierop aangepast. Hiermee wordt in grote mate tegemoet gekomen aan de door Windstil Ossendrecht aangevoerde landschappelijke bezwaren, omdat die zich vooral richten op het vrijhouden van de Zuidpolder ten oosten van de rijksweg A4.

   Voorts hebben de initiatiefnemers ervoor gekozen om windturbine 16 eveneens te laten vervallen in de nieuwe turbineopstelling.

Het door Windstil beschreven beeld dat in de nieuwe situatie hier, in combinatie met de windturbines van Windpark Kabeljauwbeek, sprake zou zijn van een cluster aan windturbines zal om die reden niet ontstaan. De nieuwe windturbineopstelling wordt landschappelijk opnieuw beoordeeld door de gemeente Woensdrecht. De resultaten van die beoordeling worden meegenomen in het advies dat de gemeente Woensdrecht aan de gemeente Reimerswaal gaat geven.

De initiatiefnemers zijn gevraagd om in de gewijzigde vergunningaanvraag een visualisatie op te nemen van de nieuwe windturbineopstelling bezien vanuit het gevraagde standpunt. Verwezen wordt naar bijlage 3 bij deze nota waar de visualisatie is weergegeven.

f. Vooropgesteld dat in deze vergunningprocedure de Nederlandse geluidsnormen voor windturbines niet ter discussie staan. Wel heeft het bevoegd gezag in het kader van een goede ruimtelijke ordening te beoordelen of zich in deze situatie bijzondere omstandigheden voordoen die nopen tot het maken van een andere afweging als het gaat om de bescherming van omwonenden tegen mogelijke negatieve gezondheidseffecten als gevolg van de nieuwe winturbines. Indien het bevoegd gezag van mening is dat die bijzondere omstandigheden aanwezig zijn, moet daarmee in de besluitvorming in het kader van een goede ruimtelijke ordening rekening mee worden gehouden.

   Zoals hiervoor is aangegeven bij antwoord e hebben de initiatiefnemers ervoor gekozen om de windturbineposities 16, 18 en 19 uit het VKA uit het MER te laten vervallen. De aanvraag wordt hierop aangepast, inclusief het akoestisch onderzoek. Uit het aanvullende akoestisch onderzoek blijkt dat de geluidsbelasting als gevolg van de nieuwe windturbines ter plaatse van de meest nabij gelegen woningen (de adressen Langeweg 10 en 40) in Ossendrecht ruimschoots voldoen aan de wettelijk geluidsnormen (L_{night} respectievelijk 31 en 34 dB en L_{den} respectievelijk 38 en 41 dB).

   Ook is beoordeeld wat het geluidsniveau wordt wanneer rekening wordt gehouden met alle andere aanwezige geluidsbronnen, zoals het industrie-, scheepvaart-, wegverkeer- en raillawaai in de omgeving. Hieruit blijkt dat in de referentiesituatie ter plaatse van de woningen aan de Langeweg 10 en 40 sprake is van een redelijke akoestische situatie (vergelijk tabel 6.12 uit het MER) met een gecumuleerd geluidsniveau (L_{cum}) van respectievelijk 52 en 54 dB. In de nieuwe situatie, dus na de bouw van het Windpark ZE-BRA, blijft dit geluidsniveau ongewijzigd.

   Deze resultaten geven op voorhand geen reden om te veronderstellen dat zich bijzondere omstandigheden voordoen waarom het bevoegd gezag in het kader van een goede ruimtelijke ordening niet aan zou mogen sluiten bij de wettelijke geluidsnormen voor windturbines. Evenmin valt in te zien waarom dit specifiek aanvullend voor opgroeiende kinderen anders zou moeten zijn. Daarbij speelt mee dat het een gebied betreft waar zich reeds verschillende geluidsbronnen in bevinden. Naast de bestaande windturbines van bijvoorbeeld het Windpark Anna-Mariapolder, bevindt het haven- en industriegebied van Antwerpen zich op nabije afstand alsmede de rijksweg A4 en het Schelde-Rijnkanaal.

Tot slot wordt nog opgemerkt dat de Commissie m.e.r. in het advies over het MER heeft aangegeven dat de kans op hinder voor omwonenden voldoende beschreven is. De commissie geeft aan dat het MER uitgebreid en voldoende aandacht besteedt aan de recente literatuur en onderzoeken met betrekking tot de kans op gezondheidseffecten als gevolg van windturbines.

g. Niet valt in te zien waarom het bevoegd gezag vooruit zou moeten lopen op de mogelijke uitkomsten van een nog niet afgeronde gerechtelijke procedure op basis waarvan, mogelijkerwijs, de nu geldende geluidsnormen zouden kunnen worden aangepast.

h. De nee, tenzij-benadering waaraan Windstil refereert, heeft betrekking op het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Zoals uit het MER en de ruimtelijke onderbouwing blijkt, wordt in Zeeland door de bouw van windturbine 7 het areaal van het NNN gedeeltelijk aangetast. In Noord-Brabant neemt door de bouw van de windturbines de geluidsbelasting op gronden van het NNN enigszins toe. Door uitvoering te geven aan het compensatie- en mitigatieplan van de initiatiefnemers wordt deze aantasting gecompenseerd. Gelet op alle relevante belangen is het daarom voor het bevoegd gezag desondanks aanvaardbaar dat het windpark wordt gebouwd.

i. Voor huisdieren, zoals honden en katten, maar ook voor bijvoorbeeld landbouwhuisdieren zoals paarden, zijn geen wetenschappelijke inzichten bekend inzake negatieve effecten als gevolg van windturbines. Deze worden ook niet verwacht, omdat huisdieren en landbouwhuisdieren (in tegenstelling tot wilde dieren) gewend zijn aan enige mate van verstoring als gevolg van menselijke activiteiten zoals geluid- en lichthinder. Het Poolse onderzoek waarnaar wordt verwezen door Windstil betreft enkel de resultaten van één proef naar de mogelijke effecten van windturbinegeluid op 40 ganzen. De onderzoeker concludeert zelf in het artikel dat nader onderzoek met grotere groepen dieren op meerdere afstanden van windturbines nodig is om een veilige afstand te kunnen bepalen tussen landbouwhuisdieren en windturbines. Vooralsnog ziet het bevoegd gezag daarom geen reden om nader onderzoek te doen naar dit aspect voor dit windpark.

j. De eventuele effecten van de windturbines op beschermde diersoorten zijn in het MER en de daarbij bijbehorende ecologische studies inzichtelijk gemaakt. De beoordeling hiervan vindt primair plaats door de provincie Zeeland als het bevoegd gezag voor het verlenen van de natuurvergunning van de -ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming. Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland over de door Windstil Ossendrecht vermeende omissie met betrekking tot de Wespendief. De provincie Zeeland heeft aangegeven geen aanleiding te hebben dat het uitgevoerde onderzoek of de conclusie met betrekking tot de Wespendief onjuist is.

k. Verwezen wordt naar de beantwoording onder d.

l. Zoals hiervoor bij antwoord d reeds is aangegeven is de wijze waarop de initiatiefnemers de maatschappelijke meerwaarde vormgeven nog onderwerp van gesprek tussen beiden gemeenten en de initiatiefnemers. De door Windstil aangereikte suggestie om een van de nieuwe windturbines als 'dorpsmolen' aan te merken, is aan de initiatiefnemers voorgelegd.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De initiatiefnemers zijn op de hoogte gebracht van het voorstel vanuit Windstil Ossendrecht over de collectieve 'Dorpsmolen'. Deze overlegreactie leidt verder niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.10 Overlegreactie 9: Gemeente Kapelle

Samenvatting
De gemeente Kapelle ziet geen aanleiding om een inhoudelijke overlegreactie te geven.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.11 Overlegreactie 10: Elia

Samenvatting
Elia adviseert positief over de windturbineopstelling met dien verstande dat voor turbineposities 7 en 19 voorafgaand aan het oprichten van deze windturbines een trillingsstudie wordt uitgevoerd.

Beantwoording
Zoals in hoofdstuk 1 is beschreven, hebben de initiatiefnemers de aangevraagde windturbineopstelling aangepast zodat turbinepositie 19 komt te vervallen Windturbinepositie 7 blijft ongewijzigd. De initiatiefnemers zijn gevraagd om voor deze windturbine een trillingsstudie uit te voeren.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De initiatiefnemers zijn gevraagd om voor windturbine 7 een trillingsstudie uit te voeren. De resultaten van deze studie worden te zijner tijd aan Elia overlegt.

2.12 Overlegreactie 11: Het Zeeuws Landschap mede namens de Zeeuwse Milieufederatie, de Brabantse Milieufederatie en Brabants Landschap

Samenvatting

a. In onze reactie op de Nota Reikwijdte en Detailniveau vroegen wij u de verwachte sterfte onder vogels en vleermuizen als gevolg van de windmolens te beoordelen volgens de zogenaamde WUR-methode. In uw beantwoording heeft u aangegeven dat zal worden nagegaan in hoeverre deze methode toepasbaar en zinvol is en dat ook zal worden gemotiveerd als de methode niet wordt toegepast. In de ruimtelijke onderbouwing is de methode niet toegepast en ontbreekt de motivatie hiervoor. Wij vragen u de WUR-methode alsnog toe te laten passen of te motiveren waarom dit niet wordt gedaan.

b. Ook vroegen wij u de herinrichting van de Hedwigepolder te beschouwen als autonome ontwikkeling. Wij constateren dat de Hedwigepolder in de ruimtelijke onderbouwing weliswaar wordt vermeld als autonome ontwikkeling, maar dat niet is onderzocht in hoeverre deze ontwikkeling kan leiden tot veranderingen in de aanwezige vogels in het plangebied (soorten, aantallen en vliegbewegingen) en wat de gevolgen van het windpark zijn op deze nieuwe natuurwaarden. Wij vragen u om deze ontwikkeling alsnog te laten onderzoeken en te beoordelen.

c. Er is geen rekening gehouden met cumulatie van de effecten van het windpark ZE-BRA met de effecten van bestaande windmolens van de windparken Kabeljauwbeek en Kreekraksluizen. Wij vragen u de initiatiefnemers te verzoeken deze cumulatieve effecten alsnog te beoordelen.

d. De initiatiefnemers vragen een vergunning aan voor een zekere bandbreedte in de maatvoering van de turbines, uitgewerkt in twee typen. Onder verwijzing naar de zorgplicht van de Wet natuurbescherming, verzoeken wij u aan de omgevingsvergunning de voorwaarde te verbinden dat alleen het type 2 gerealiseerd wordt. Dit type zal de minste nadelige gevolgen voor vogels en vleermuizen veroorzaken. Turbinetype 2 heeft de grootste ashoogte (137 m) en de kleinste rotordiameter (125 m). Hieruit kan een tiplaagte van 75 m worden afgeleid. Type 1 heeft een tiplaagte van 40 m. Daarnaast is de vrije ruimte tussen de afzonderlijke rotoren bij type 2 groter dan bij type 1. Het is bekend dat turbines met een grotere tiplaagte (grotere doorvlieghoogte) minder aanvaringsslachtoffers onder vogels en vleermuizen veroorzaken. Hoewel in de natuurtoets wordt beargumenteerd dat ook de kleinste tiplaagte van 40 m geen significante overschrijding van de mortaliteitsnormen geeft, is het evident dat er minder slachtoffers zullen vallen bij een grotere tiplaagte. Tevens geeft turbinetype 2 naar verwachting minder barrièrewerking, als gevolg van de grotere vrije tussenruimte tussen de afzonderlijke rotoren. Vogels zullen de lijnopstelling van de windmolens hierdoor minder snel als barrière ervaren en gemakkelijker (met minder energieverlies) tussen de rotoren doorvliegen.

e. Het plan voorziet niet in een stilstandvoorziening voor vogels. Onder verwijzing naar de zorgplicht van de Wet natuurbescherming, verzoeken wij u om aan de omgevingsvergunning de voorwaarde te stellen dat de turbines geschikt worden gemaakt voor het aanbrengen van een automatische stilstandvoorziening met camera's. Het plangebied bevindt zich in de nabijheid van een aantal belangrijke broed- en foerageergebieden van verschillende soorten vogels die gevoelig zijn voor aanvaring met of verstoring door windmolens. In de natuurtoets zijn deze soorten en risico's in beeld gebracht voor zover het gaat om soorten die nu al frequent aanwezig zijn in het plangebied.

f. De natuurtoets besteedt ten onrechte geen of te weinig aandacht aan enkele soorten roofvogels. Van de Zeearend is bekend dat deze in aantal toeneemt in Nederland, ook in de buurt van het plangebied. Gezien de kleine populatie van de Zeearend in Nederland, geeft een enkel slachtoffer van een windmolen al een overschrijding van de mortaliteitsnorm. De groeiende aanwezigheid van de Zeearend betreft een autonome ontwikkeling waarmee rekening gehouden moet worden in het plan. Omdat de soort nu nog niet frequent in het gebied wordt waargenomen, wordt voorgesteld de voorziening zelf pas aan te brengen als blijkt dat er regelmatig zeearenden dichtbij of door het windpark vliegen. Het is daarvoor nodig gedurende langere tijd in en rond het windpark te monitoren op vogels. Ook andere grote roofvogels als Wespendief en Rode wouw, die nu al sporadisch in het plangebied worden waargenomen, profiteren van deze stilstandvoorziening.

g. Het plangebied wordt door de Wespendief gebruikt als foerageergebied. De natuurtoets is op dit punt onjuist, door te stellen dat het plangebied niet geschikt is voor de Wespendief en de soort niet recent is waargenomen. De Wespendief broedt op de Brabantse Wal en dit Natura2000-gebied is aangewezen voor de soort als broedvogel. Het gebied bevindt zich binnen de invloedsfeer van windpark ZEBRA en de soort geniet daarmee ook binnen het plangebied van het windpark bescherming met het oog op de instandhoudingsdoelen van de soort op de Brabantse Wal.

h. Het plan voorziet in een stilstandvoorziening voor vleermuizen uitgaande van een algoritme dat wordt geprogrammeerd in de aansturing van de windmolens. Het voorstel is daarbij dat het algoritme wordt gebaseerd op metingen vanuit een gondel van de activiteit van vleermuizen. Dit is volgens ons onvoldoende gezien de ruimtelijke variatie in habitattypen en activiteit van vleermuizen in het plangebied, zoals beschreven in de natuurtoets. Metingen op een locatie zullen daardoor geen representatief beeld van de activiteit van vleermuizen in het gehele windpark geven. Op grond van vleermuisinventarisatie denken wij dat op drie à vier locaties metingen verricht moeten worden voor een representatief beeld: langs het Schelde-Rijnkanaal en op enkele locaties met een afwijkend habitattype en verhoogde vleermuisactiviteit.

i. Wij verzoeken u aan de omgevingsvergunning de volgende voorwaarden te verbinden:
   1. Activiteitsmetingen dienen op meerdere locaties in het windpark op rotorhoogte te worden uitgevoerd, zodanig dat er een representatief beeld van de activiteit van (verschillende soorten) vleermuizen in het plangebied ontstaat. De precieze locaties worden in overleg met de betrokken onafhankelijke vleermuisdeskundige bepaald.
   2. Deze activiteitsmetingen worden gedurende de gehele operationele periode uitgevoerd (dus niet alleen in de beginfase) en het algoritme wordt hiermee regelmatig gekalibreerd.

j. Een windpark vraagt het nodige ruimtebeslag en heeft gevolgen voor de natuurwaarden in de omgeving. Over de effecten op ecologie is nog veel onbekend. Het benutten van mogelijkheden om zowel natuurwaarden te versterken als bij te dragen aan kennisontwikkeling over mitigatie van effecten op natuur past bij een duurzaam project als het windpark ZE-BRA. Een natuur-inclusieve realisatie van het windpark zal het maatschappelijk draagvlak voor windparken kunnen versterken. Hierbij kan gedacht worden aan de onderstaande onderwerpen.
   1. Het gebied rondom het park kan zodanig worden ingericht dat meer natuurwaarden in het agrarisch landschap worden gecreëerd. Hierbij kan gedacht worden aan het inrichten en beheren van overhoeken voor akkervogels zoals de Patrijs. Ten oosten van het windpark ligt momenteel een gebied dat binnen het huidige natuurbeheerplan van de Provincie Noord-Brabant is aangewezen als vochtige hooiland en kruiden- en faunarijk grasland. Hier liggen mogelijkheden voor optimalisatie van de natuurwaarden en uitbreiding van het areaal.
   2. Bijkomend voordeel is dat deze ingreep de in het gebied aanwezige weidevogels uit de nabijheid van de windmolens houden. Ter bescherming van de weidevogels tegen vossen zou eventueel overwogen kunnen worden om rasters te plaatsen.
   3. Om het aantal aanvaringen met vogels te verminderen wordt momenteel in het noorden van Nederland geëxperimenteerd met de zwarte wiek. Ook het zwart schilderen van de voet van de windmolen lijkt vogelsterfte te verminderen. Naar beide minimale ingrepen zou een verkennend onderzoek, bijvoorbeeld in samenhang met de afdeling Deltatechnologie van de Hogeschool Zeeland opgezet kunnen worden naar de landschappelijke en ecologische effecten. Gezien de toenemende dichtheid van het aantal windparken in Nederland is het onderzoek naar dit soort ingrepen wenselijk om de ecologische impact van windparken minimaal te houden.
   4. Voor het windpark ZE-BRA kunnen in verschillende fasen van het traject maatregelen worden genomen ten bate van de natuur en biodiversiteit, zoals het vermijden van verstoring tijdens gevoelige periodes en herbeplanting met inheemse vegetatie van tijdelijke gebruiksterreinen zodra werkzaamheden zijn afgerond.

k. Treedt in overleg met TenneT om de zichtbaarheid van deze verbinding voor vogels te verhogen. Deze hoogspanningsverbinding bevindt zich dwars op migratieroutes van onder meer ganzen en eenden. Het is bekend dat met name ganzen die in groepsverband vliegen geregeld verongelukken door aanvaring met hoogspanningsverbindingen. Door de zichtbaarheid van de draden te verhogen, bijvoorbeeld met vogelweringsspiralen ('varkenskrullen') of plastic lamellen ('klapperflappen') zullen minder slachtoffers vallen.

Beantwoording

a. De eventuele effecten van de windturbines op beschermde diersoorten zijn in het MER en de daarbij bijbehorende ecologische studies inzichtelijk gemaakt. De beoordeling hiervan, zowel over de gevolgde methode als de resultaten, vindt primair plaats door de provincie Zeeland als het bevoegd gezag voor het verlenen van de natuurvergunning van de -ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming. Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland over de onderzoeksmethode. De provincie heeft aangegeven hierover in overleg te treden met de initiatiefnemers. De uitkomsten van dit overleg worden betrokken bij het verlenen van de gevraagde natuurvergunning en -ontheffingen door de provincie Zeeland.

b. In navolging van het antwoord hiervoor onder a is ook deze opmerking ter beoordeling aan de provincie Zeeland voorgelegd. De provincie gaf te kennen dat een aanvraag niet kan worden beoordeeld op toekomstige veranderingen waarover nog geen zekerheid bestaat, zoals de toekomstige situatie na het afronden van de werkzaamheden bij de Hedwigepolder of het later vestigen van een nieuwe beschermde soort zoals de zeearend. De provincie Zeeland gaf voorts te kennen over dit onderdeel geen opmerkingen te hebben richting de initiatiefnemers. De gemeente Reimerswaal ziet naar aanleiding van deze reactie geen reden om hierover tot een ander oordeel te komen dan de provincie Zeeland.

c. In navolging van het antwoord hiervoor onder a is ook deze opmerking ter beoordeling aan de provincie Zeeland voorgelegd. De provincie gaf te kennen dat cumulatie enkel onderzocht hoeft te worden voor projecten waarvoor wel al een ontheffing is verleend, maar die nog niet zijn gerealiseerd. Een cumulatiestudie met betrekking tot bestaande windparken is daarom door de provincie Zeeland niet vereist. De gemeente Reimerswaal ziet naar aanleiding van deze reactie geen reden om hierover tot een ander oordeel te komen dan de provincie Zeeland.

d. De twee onderzochte varianten qua turbineafmetingen in het MER zijn variant 1 met een ashoogte van 120 meter, een rotordiameter van 160 meter en een ‘tiplaagte’ van 40 meter. Variant 2 betreft turbines met een ashoogte van 110 meter, een rotordiameter van 125 tot 130 meter en een tiplaagte van 47,5 meter. Met tiplaagte wordt hier de vrije ruimte bedoelt tussen het maaiveld en de wieken van de rotor, zie tabel 4.4 in het MER. De suggestie dat de tiplaagte daarmee 75 meter zou bedragen in variant 2 is daarmee niet correct.

   Uit het MER en het natuuronderzoek blijkt voorts dat de effecten op beschermde vogel- en vleermuissoorten (te verwachten aantallen aanvaringsslachtoffers) van beide varianten gelijk zijn. De initiatiefnemers hebben op grond van deze resultaten ervoor gekozen om te kiezen voor een windturbine behorende tot de klasse met een ashoogte van 120 tot 135 meter en een rotordiameter van 125 tot 160 meter (zie tabel 15.4 in het MER). Dit is ook de marge die is opgenomen in de vergunningaanvraag. De tiplaagte van de te bouwen turbineopstelling bedraagt daarmee minimaal 40 meter. Ook de door de initiatiefnemer benodigde natuurvergunning en -ontheffingen op grond van de Wnb zijn met deze marges aangevraagd.

Niet te voorzien is dat deze toestemmingen voor het windpark niet verleend gaan worden, zodat op dit moment geen reden bestaat om de gevraagde verplichting op te nemen in de omgevingsvergunning. Deze vraag is verder ook voorgelegd aan de provincie Zeeland als bevoegd gezag voor de natuurvergunning en -ontheffingen. De provincie concludeert dat beide varianten geen effect hebben op de staat van instandhouding op vogel- en vleermuissoorten en dat ook de provincie om die reden geen noodzaak ziet om de gevraagde verplichting op te nemen.

Ten aanzien van het aspect barrièrewerking wordt daarnaast nog opgemerkt dat het aantal windturbines in de uiteindelijke aanvraag door de initiatiefnemers wordt teruggebracht van 19 naar 16 (zie figuur 1) zodat de mate van barrièrewerking ten opzichte van het VKA zoals dat in het MER is beschreven, wordt verkleind.

e. In navolging van het antwoord hiervoor onder a is ook deze opmerking ter beoordeling aan de provincie Zeeland voorgelegd. De provincie gaf aan dat uit de aangeleverde aanvraag blijkt dat de sterfte onder vogels niet boven de 1% mortaliteitsnorm uitkomt. De sterfte die het windpark veroorzaakt heeft daarmee geen effect op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. De provincie ziet daarom geen wettelijke grondslag om een stilstandvoorziening voor vogels op te nemen in de te verlenen natuurontheffing. De gemeente Reimerswaal ziet naar aanleiding van deze reactie geen reden om hierover tot een ander oordeel te komen dan de provincie Zeeland.

f. Verwezen wordt naar de beantwoording onder b.

g. In navolging van het antwoord hiervoor onder a is ook deze opmerking ter beoordeling aan de provincie Zeeland voorgelegd. De provincie gaf aan dat uit de aangeleverde aanvraag niet is gebleken dat het veldonderzoek op dit punt onjuist is uitgevoerd. De gemeente Reimerswaal ziet naar aanleiding van deze reactie geen reden om hierover tot een ander oordeel te komen dan de provincie Zeeland.

h. Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland. De provincie heeft aangegeven hierover in overleg te treden met de initiatiefnemers. De uitkomsten van dit overleg worden betrokken bij het verlenen van de gevraagde natuurontheffing door de provincie Zeeland.

i. Bedankt voor uw suggesties ten aanzien van natuur-inclusieve realisatie van het windpark. Uw suggesties zijn meegeven aan de initiatiefnemers ter overweging.

j. In de overlegreactie wordt een koppeling gelegd tussen de aanleg van dit windpark en de ontwikkeling van de 380-kV hoogspanningsverbinding ten noorden ervan. Beide projecten doorlopen echter een zelfstandige besluitvormingsprocedure. Die procedure is voor wat betreft de 380-KV verbinding reeds afgerond. De gedane suggesties hierover kunnen niet in de besluitvormingsprocedure voor dit windproject tot besluitvorming leiden.

Omdat de initiatiefnemers van beide projecten bovendien niet dezelfde zijn, kan evenmin worden gevraagd van de initiatiefnemers van dit windproject om de voorgestelde verbeteringen aan de hoogspanningsverbinding in dit windproject te betrekken.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland en de initiatiefnemers. De gestelde vragen over de opzet en de resultaten van de verrichte natuuronderzoeken betrekt de provincie Zeeland, als bevoegd gezag op grond van de Wet natuurbescherming, bij het verlenen van de gevraagde natuurvergunning en -ontheffingen. Voorts zijn de initiatiefnemers op de hoogte gebracht van de voorstellen voor het natuurinclusief verder ontwerpen en vormgeven van het windpark.

2.13 Overlegreactie 12: Waterschap Scheldestromen

Samenvatting
a. Inmiddels is in overleg met het waterschap de positie van WT6 en WT14 gewijzigd, waardoor voor WT14 geen overdraai meer is over de waterschapsweg. Echter zijn aanvullende tekeningen hiervoor nog niet ontvangen. De positie van WT6 komt door de gewijzigde positie in de beschermingszone van de waterloop te staan. Graag ontvangen wij de nieuwe tekeningen zodat deze ook beoordeeld kunnen worden.

b. Voor WT6, WT13 en WT 14 geldt de beleidsnotitie ontheffingen wegen. Hierin is in 4.2 een aandachtspunt opgenomen die erop neerkomt dat windmolens niet binnen 20 meter ten opzichte van de as van de verkeersbaan geplaatst mogen worden en dat de tip van de rotorbladen niet tot boven de verkeersbaan mag reiken. Het betreft hier een aandachtspunt welke samenhangt met het verbod op het maken en hebben van bouwwerken binnen een afstand van 20 meter uit de as van de hoofdverkeersbaan (artikel 12). Ook heeft de overdraai van de wieken over de weg een relatie met artikel 7 van de keur.

c. Turbines staan voor een groot deel op een landstrook tussen het spuikanaal en scheepvaartkanaal Schelde-Rijn. Echter is er 1 turbine die op de insteek komt te staan van de Kil. Dit is niet mogelijk, de keurstrook is nodig voor het jaarlijks onderhoud aan de Kil.

Beantwoording
a. De initiatiefnemers zijn van uw vraag om de aanvullende tekeningen op de hoogte gebracht. Zij zullen de benodigde tekeningen aanleveren.

b. De initiatiefnemers zijn op de hoogte van de noodzaak om een ontheffing aan te vragen op grond van de genoemde artikelen uit de Keur Wegen van het waterschap. De aanvraag hiervoor is door de initiatiefnemers op 3 april 2021 bij het waterschap ingediend. Vanwege de verschuiving van enkele posities wordt de aanvraag aangepast en opnieuw ingediend. De ontheffing wordt vanwege de toepasselijkheid van de gemeentelijke coördinatieregeling voor het windproject gelijktijdig met deze omgevingsvergunning voorbereid en bekend gemaakt.

c. De initiatiefnemers ronden momenteel de aanvraag voor de watervergunning voor windturbine 6 af. De ligging ervan in relatie tot de beschermingszone en een constructieberekening voor de benodigde damwand maken daar deel van uit. Het fundament kan ter plekke van beschermingszone onder maaiveld worden aangelegd, zodat het terrein in de beheerfase begaanbaar blijft voor onderhoud waterschap. Dit wordt ter beoordeling aan het waterschap voorgelegd.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De initiatiefnemers zijn op de hoogte gebracht van deze reactie van het waterschap en betrekken deze bij de aanvraag voor de benodigde vergunningen en toestemmingen voor het windpark.

2.14 Overlegreactie 13: Provincie Noord-Brabant

Samenvatting
a. In zijn algemeenheid staan wij positief tegenover de voorgenomen ontwikkelingen, waarbij in lijnvormige opstelling op het grondgebied van Zeeland en Brabant een 19- tal windturbines worden gerealiseerd. De voorgenomen ontwikkeling is afgestemd met de RES West-Brabant. Het gebied binnen Brabant/Woensdrecht, waar een aantal van de windturbines van dit windpark komen, staat in de RES aangegeven als zoekgebied windturbines tot 2030. De windturbines worden gerealiseerd nabij de Belgische grens, ten noorden van het bestaande windturbinepark Kabeljauwbeek. Op grond van de interim omgevingsverordening Noord-Brabant (hierna: IOV) ligt hier de structuur ‘gemengd landelijk gebied’, waarbij aan de oostzijde van de A4 sprake is van de structuur ‘groenblauwe mantel’.

   Wij hebben kennis genomen van de motie welke de gemeenteraad van Woensdrecht heeft aangenomen, waarbij de inzet is om de meest oostelijk gelegen windturbines 18 en 19 uit onderhavig windturbinepark te schrappen. Deze 2 windturbines zijn gelegen aan de oostzijde van de A4 binnen de structuur ‘groenblauwe mantel’, waarvan de overdraai van de wieken het Natuur Netwerk Brabant bestrijkt. Tevens zijn deze windturbines gelegen in de directe nabijheid van cultuurhistorisch waardevol gebied. Het gaat hier om landschappelijk waardevol open polderlandschap. Vanuit die optiek bestaan er vanuit ons provinciaal beleid de nodige aandachtspunten bij deze 2 windturbines en staan wij achter het besluit van de gemeenteraad Woensdrecht, om deze windturbines uit het plan te schrappen. Uiteraard zijn, wij mocht daar sprake van zijn, geïnteresseerd in mogelijke alternatieve locaties voor deze 2 turbines, zodat de voorgenomen doelstelling (energie-opgave) toch gehaald kan worden.

b. Hoewel het windpark is gelegen binnen het ‘zoekgebied windturbines’ waarover in de RES overeenstemming is bereikt, constateren wij dat het landschap en de landschappelijke inpasbaarheid van de windturbines in de ruimtelijke onderbouwing een meer ondergeschikte rol heeft gekregen in de totale belangenafweging. Bij de opstelling is ervoor gekozen om aan de noordkant van het bestaande windpark Kabeljauwbeek een extra lijn aan windturbines toe te voegen. Het polderlandschap van Woensdrecht kenmerkt zich door haar open en weids karakter.

Dit staat in sterk contrast met het gesloten landschap op de Brabantse wal en het industrieel landschap van de haven. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt willen we dit polderlandschap behouden en zelfs versterken. Met het toevoegen van een extra lijn aan windturbines zal in visueel opzicht het industriële landschap van de haven van Antwerpen tot in de polders van Woensdrecht doorlopen. Hoewel hier geen sprake is van cultuurhistorisch waardevol gebied staan de (te schrappen) turbines nummers 18 en 19 in de directe nabijheid van het cultuurhistorisch waardevolle vlak. De windturbines aan de Kabeljauwpolder staan ten minste op 375 m van dit cultuurhistorisch waardevolle vlak. We verzoeken dan ook om de windturbines 18 en 19 in westelijke richting te verplaatsen of weg te laten conform de motie van de gemeenteraad van Woensdrecht.

c. In de ruimtelijke onderbouwing onder par. 7.2 is summier ingegaan op de maatschappelijke meerwaarde. Dit onderdeel is nog niet uitgewerkt. Het feit dat er weinig mensen wonen in de directe omgeving staat er niet aan in de weg om invulling te geven aan maatschappelijke doelen. Deze maatschappelijke doelen kunnen méér omvatten dan financiële participatie aan het project. Bovendien gaat dit verder dan sanering van de huidige windturbineparken. Het gaat om de invulling en soms ook de combinatie van maatschappelijke opgaven, waarbij er voor het gebied méérwaarde kan worden bereikt. Dit onderdeel moet meer concreet uitgewerkt worden.

d. Daarnaast geldt het basisartikel 3.9 IOV, dat elke ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk gebied gepaard moet gaan met een fysieke verbetering van de landschappelijke kwaliteit van het gebied of de omgeving. Het is juist dat de beeldkwaliteit van het landschap aanzienlijk verbeterd als gevolg van de vervanging van de bestaande windparken, omdat het onsamenhangende beeld van de twee bestaande windparken en een solitaire windturbine verdwijnt. Daarnaast zijn wij ook van oordeel, dat het niet mogelijk is om windturbines landschappelijk in te passen. Een verbetering van de landschappelijke kwaliteit kan mede de volgende aspecten omvatten: het toevoegen, versterken of herstellen van landschapselementen die een bijdrage leveren aan de versterking van de landschapsstructuur of de relatie stad-land, het wegnemen van verharding, slopen van bebouwing, het realiseren van het Natuur Netwerk Brabant en ecologische verbindingszones, zie artikel 3.9 lid 3 IOV. In de ruimtelijke onderbouwing zijn hiervoor nog geen suggesties gedaan.

   Zoals gezegd zijn wij van mening dat hier niet mee kan worden volstaan. Immers sanering van bestaande windturbines betreft een reguliere kostenpost, welke deel uit maakt en van de business-case. Dit vloeit bovendien voort uit hetgeen gesteld wordt in artikel 3.37 lid 2 IOV. Dit onderdeel zal nog nader onderbouwd en met de provincie afgestemd moeten worden, omdat sloop van bestaande windturbines geen deel kan uitmaken van de vereiste kwaliteitsverbetering van het landschap. Overigens hebben we inmiddels begrepen dat ontwikkelaar zelf een plan zal ontwikkelen (in samenspraak met de gemeente) voor de kwaliteitsverbetering van het landschap. Daarbij is van belang erop te wijzen dat ons provinciaal beleid uitgaat van een bedrag van 10.000 euro per MW te investeren in de kwaliteitsverbetering van het landschap. Deze norm is tevens uitgangspunt geweest bij ons vastgestelde provinciale Inpassingsplan Windenergie A16.

Beantwoording

a. Zoals hiervoor in hoofdstuk 1 is beschreven, hebben de initiatiefnemers ervoor gekozen om gevolg te geven aan de motie die in de gemeenteraad van Woensdrecht is aangenomen en zijn windturbines 16, 18 en 19 uit het voorkeursalternatief zoals verwoord in het MER komen te vervallen in de definitieve windturbineopstelling. Hiermee wordt het gebied dat door de provincie Noord-Brabant is aangewezen als Groen-Blauwe Mantel in zijn geheel ontzien.

b. Zoals hiervoor bij antwoord a is aangegeven, hebben de initiatiefnemers gevolg gegeven aan de oproep van de gemeenteraad van Woensdrecht om de turbines 18 en 19 te laten vervallen. Aanvullend hebben de initiatiefnemers ook gemeend om geen vergunning aan te vragen voor windturbine 16. Uit de landschappelijke beoordeling in de aanvulling op het MER die voor de nieuwe windturbineopstelling is verricht, blijkt dat hiermee dat een rustiger landschappelijk beeld ontstaat in de nieuwe situatie dat bovendien nog steeds goed aansluit bij het Schelde-Rijnkanaal.

c. De wijze waarop de initiatiefnemers de maatschappelijke meerwaarde zoals bedoeld in de IOV, wordt vormgeven, is nog onderwerp van gesprek tussen beiden gemeenten en de initiatiefnemers. Het uiteindelijke voorstel wordt toegelicht bij het ontwerp van de omgevingsvergunning.

d. Ook de wijze hoe het criterium uit de IOV ‘fysieke verbetering van de landschappelijke kwaliteit’ in dit project wordt vormgeven, is nog onderwerp van gesprek tussen beiden gemeenten en de initiatiefnemers. Het uiteindelijke voorstel wordt toegelicht bij het ontwerp van de omgevingsvergunning.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming

De wijze waarop in dit project de gemeenten en de initiatiefnemers invulling geven aan de vereiste ‘maatschappelijke meerwaarde’ en ‘fysieke verbetering van de landschappelijke kwaliteit’ zoals bedoeld in de IOV, wordt nader toegelicht in de definitieve ruimtelijke onderbouwing en het ontwerp van de omgevingsvergunning.

2.15 Overlegreactie 14: Dorpsplatform Ossendrecht

Samenvatting

Voor wat betreft het windmolenpark kunnen we zeker onderschrijven dat het veel heeft losgemaakt in Ossendrecht en Calfven. De bewoners voelden zich overvallen door dit project. Zeker toen duidelijk werd dat het een enorme impact zou betekenen voor hun leef en woongenot. Dit alles nog los van de horizonvervuiling en de gevolgen voor bijvoorbeeld de fauna in de buurt.

Zoals de bewoners ook aangeven zijn ze zeker niet tegen duurzame energie maar het feit dat ze niet zijn meegenomen vanaf het begin van het traject en dat ze hierdoor ook geen input hebben kunnen geven vinden ze niet chique en hebben het gevoel nu achter de feiten aan te hollen.

Het spreekt voor zich dat we graag op de hoogte willen worden gehouden over de ontwikkelingen met betrekking dit windpark.

Beantwoording
Alle betrokkenen hebben kennis kunnen nemen van het voornemen via de reguliere publicatiekanalen vanuit zowel de gemeente Reimerswaal als Woensdrecht. Het inspraakverslag naar aanleiding van de publicatie van de NRD als eerste stap om te komen tot de MER is terug te vinden in de ruimtelijke onderbouwing en in het MER. Zoals hiervoor in paragraaf 2.9 is beschreven onder d, hebben de initiatiefnemers daarnaast ook veelvuldig contact gehad met de direct omwonenden van het toekomstig windpark. De omstandigheid dat een aantal omwonenden zich ondanks dit proces niet gehoord voelt en zich niet kan verenigen met het windpark of met de posities van de windturbines, betekent naar het oordeel van de gemeente niet dat het college een omgevingsvergunning voor een windontwikkeling in zijn geheel niet kan verlenen.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een inhoudelijk voorstel voor de besluitvorming. Naar aanleiding van deze overlegreactie wordt door de gemeenten en de initiatiefnemers beoordeeld op welke wijze de communicatie naar de Dorpsraad verder kan worden verbeterd.

2.16 Overlegreactie 15: Veiligheidsregio Zeeland

Samenvatting
Omdat het plangebied in het grondgebied van zowel Gemeente Reimerswaal als Gemeente Woensdrecht ligt, is het advies inhoudelijk afgestemd met Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant.

Uit onze beoordeling van de meest recente documenten die bij de aangevraagde omgevingsvergunning behoren, wordt geconcludeerd dat de eerder aandachtspunten en adviezen grotendeels zijn verwerkt en beantwoord.

In ons vorige advies hebben wij aangegeven dat windturbinepositie 6 ten aanzien van externe veiligheid knelpunten opleverde. De windturbinepositie lag immers op korte afstand van zowel het gasreduceerstation Westerschelde-Oost van Gasunie als verschillende buisleidingen van Gasunie, Air Liquide en Zebra. Daarmee werd niet voldaan aan het beleid van Gasunie. Om de knelpunten met betrekking tot windturbinepositie 6 weg te nemen hebben we geadviseerd om de afstand tussen de windturbine en de risico-ontvangende locaties te vergroten of een windturbinetype met een kleinere risicocontour toe te passen. In de nieuwe opzet van het windpark is de positie van windturbinepositie 6 met 234 meter naar het westen opgeschoven.

- De trefkans van het gasreduceerstation bedraagt daardoor nog maar 2,9 x 10^{-8} per jaar. Het beleid van Gasunie schrijft voor dat de trefkans maximaal 5 x 10^{-6} per jaar mag bedragen. De trefkans voldoet daarmee aan het beleid van de Gasunie.

- Voor de buisleidingen geldt dat de windturbines in de nieuwe situatie buiten de toetsafstand van de Gasunie voor ondergrondse buisleidingen liggen. Er is geen sprake meer van een significant risico. De situatie bij windturbine 6 is volgens het beleid van de Gasunie acceptabel. De knelpunten met betrekking tot windturbinepositie 6 zijn daarmee opgelost.

Windturbinepositie 5 is in de nieuwe opzet van het windpark eveneens verschoven om te kunnen voldoen aan de eisen met betrekking tot radarverstoring. Windturbine 5 ligt nu 35 meter dichterbij de ondergrondse buisleiding A-530 en ligt daarmee binnen de toetsafstand van de Gasunie. De trefkans van windturbinepositie 5 ten opzichte van deze buisleiding neemt daardoor iets toe. Omdat het dichtstbijzijnde object naast de buisleiding op meer dan 580 meter ligt, is het risico op slachtoffers door een calamiteit bij de buisleiding echter verwaarloosbaar klein. Uit berekeningen van de Gasunie blijkt bovendien dat de plaatsgebonden risicocontour 10^{-6} per jaar van windturbinelocatie 5 niet groter wordt ten opzichte van de bestaande locatie (zonder bestaande windturbines).
In het algemeen nemen de externe veiligheidsrisico's voor de buisleidingen met de realisatie van het nieuwe windpark sterk af ten opzichte van de huidige situatie met het bestaande windpark.

In een eerder stadium is aandacht gevraagd voor de risico's en mogelijke maatregelen bij een energieopslagsysteem in het windpark. Uit de Nota aanvulling WP ZE-BRA geven de initiatiefnemer te kennen dat binnen Windpark ZE-BRA geen energieopslagsysteem wordt voorzien.

De veiligheidsrisico's van ijsafworp en ijsafglijding zijn in paragraaf 5.5 van de ruimtelijke onderbouwing inmiddels voldoende uitgewerkt. In de ruimtelijke onderbouwing wordt beschreven dat een ijsprotocol wordt opgesteld voor de windturbines waar sprake is van significante veiligheidsrisico's voor personen door ijsafworp en ijsafglijding. In de omgevingsvergunning wordt hiervoor een voorschrift opgenomen.

In hoofdstuk 10 en 12 van de milieueffectrapportage zijn diverse vitale processen beoordeeld waarop de realisatie van windpark ZE-BRA invloed kan hebben. Ter aanvulling hiervan is aandacht gevraagd voor de processen drinkwatervoorziening (waterleiding) en scheepvaartafwikkeling (scheepvaartradar). In de huidige stukken zijn de twee processen alsnog onderzocht. Uit de Nota aanvulling WP ZE-BRA blijkt dat de waterleiding ten aanzien van veiligheid geen belemmering voor het project vormt. De waterleiding ligt op een afstand van 100 meter, waardoor constructieschade niet aannemelijk is. Wat betreft het proces scheepvaartafwikkeling is de invloed van het windpark op de scheepvaartradar inmiddels voldoende uitgewerkt. Uit afstemming met Rijkswaterstaat is naar voren gekomen dat er geen verstoring optreedt op de radar bij de Bathse Brug (Schelde-Rijnkanaal).

Ten aanzien van het onderdeel 'bouwen' adviseert de VRZ over twee aspecten, te weten de bereikbaarheid van de bouwwerken voor de hulpdiensten en het gebruik van een automatische blusinstallatie in de turbines. Dit advies wordt betrokken in de omgevingsvergunning.

Beantwoording
De adviezen van de VRZ worden kennisgeving aangenomen en betrokken bij de verdere besluitvorming over de omgevingsvergunning.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Het advies van de VRZ over het onderdeel 'bouwen' wordt betrokken bij het opstellen van de omgevingsvergunning.

2.17 Overlegreactie 16: Waterschap Brabantse Delta

Samenvatting
We willen alleen melden dat er in het projectgebied een afvalwaterpersleiding loopt waar rekening mee moet worden gehouden. Verder heeft het waterschap geen op- of aanmerkingen.

Beantwoording
Bij het bepalen van de windturbineposities is rekening gehouden met de aanwezige afvalwaterpersleiding die in beheer is bij het waterschap. Verwezen wordt naar p. 309-310 van het MER en figuur 15.12 en de aanvulling op het MER. Windturbine 14 is door de gewijzigde opstelling geprojecteerd in de beschermingszone van de afvalwaterleiding. De rotoren van windturbines 3, 4, 5 en 6 zoals weergegeven op figuur 1 zullen gedeeltelijk over de beschermingszone van de leiding heen draaien. De initiatiefnemers zijn erop gewezen dat op grond van art. 37.3 van de planregels van Bestemmingsplan Buitengebied 2019 de leidingbeheerder hierover om advies moet worden gevraagd. Bij de aanvraag moeten de resultaten van een onderzoek zijn opgenomen waaruit blijkt dat het belang van de leiding niet wordt geschaad. De initiatiefnemers moeten de vergunningaanvraag hiervoor aanvullen.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
De initiatiefnemers zijn erop gewezen dat de vergunningaanvraag moet worden aangevuld ten aanzien van het bouwen van windturbine 14 in de beschermingszone van (en het overdraaien van turbines 3, 4, 5 en 6 over) de rioolwaterleiding die in beheer is bij het waterschap.

2.18 Overlegreactie 17: Fluxys Belgium

Samenvatting
Onze maatschappij merkt alvast op dat de GTS/Gasunie (voor zover wij op de hoogte zijn) gunstig advies vertrekt en dit onder andere vanwege de sanering van andere turbines. Deze zullen worden verwijderd waardoor het algemene risico vermindert.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.19 Overlegreactie 18: Stad Antwerpen en Havenbedrijf Antwerpen

Samenvatting
Stad Antwerpen en Havenbedrijf Antwerpen hebben geen specifieke opmerkingen.

Beantwoording
Deze overlegreactie behoeft geen beantwoording.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Deze overlegreactie leidt niet tot een voorstel voor de besluitvorming.

2.20 Overlegreactie 19: BENEGORA mede namens IVN Groene Zoom, NAMIRO, Stichting De Brabantse Wal en Vogelwerkgroep Bergen op Zoom

Samenvatting

a. De Milieueffectrapportage van Windpark ZE-BRA meldt dat de bestudeerde varianten en het voorkeuralternatief (VKA) geen effect hebben op de sterfte onder Broedvogelsoorten van Natura 2000 gebieden. Deze conclusie wordt niet goed onderbouwd. De MER is gebaseerd op onderzoek voor de Natuurtoets en de Passende Beoordeling. Deze waren sterk gericht op de Zeeuwse polders omdat plaatsing in de gemeente Woensdrecht eerst niet in beeld was. De risico's voor natuur in die gemeente zijn minder goed onderzocht. Die lacunes duiken steeds op en leiden tot vragen.

   Zo gaan de passages over de Natuur en de Natura 2000-gebieden in de MER op p20 alleen over Zeeuwse Natura-2000 gebieden nabij het ZE-BRA plangebied. De Brabantse Natura 2000-gebieden De Brabantse Wal - op minder dan 2 km - en het Markiezaat worden zelfs niet benoemd, laat staan besproken. Desondanks beweert de MER op die pagina dat het projectgebied niet- of nauwelijks wordt gebruikt door broedvogels uit Natura 2000-gebieden en dat daarmee is uitgesloten dat er een significant negatief effect is op de instandhoudings- doelen (IHDn) van de Natura 2000-gebieden.

b. De meest belangrijke omissie is het ontbreken van een risicoanalyse voor de Wespendief, broedvogel met een IHD van Natura 2000-gebied de Brabantse Wal. In juli en augustus vliegen deze zeldzame broedvogels naar de polders van Reimerswaal en Woensdrecht op zoek naar wespenraten. De MER en Passende Beoordeling geven geen antwoord op de vraag of, en in welke mate, ze risico lopen op sterfte door ZE-BRA. Ook het toegenomen risico voor de Bruine Kiekendief, nu turbines gepland zijn nabij een broedlocatie van deze soort in de Gemeente Woensdrecht, wordt niet besproken.

c. In dezelfde tabel van de MER staat dat voor niet-broedvogelsoorten van Natura2000-gebieden een negatief effect is van variant 1 en variant 2, maar dat geen negatief effect is van het VKA. Ook deze conclusie wordt niet voldoende onderbouwd. Het gaat om de risico's voor Kievit en ganzen. De vliegbewegingen van deze soorten zijn goed onderzocht in de Zeeuwse Polders, maar niet of nauwelijks in de Brabantse polders. Daar zijn in de gewijzigde plannen wel turbines gepland, maar de risicoanalyse is vooral gericht op de Zeeuwse polders zonder de vogels in de Woensdrechtse Polders erbij te betrekken.

d. Er zijn verder vragen over de risico's voor vleermuizen en of deze wel gelijk blijven als oude kleine molens worden vervangen door grotere turbines, over de toegenomen risico's voor vleermuizen van de locaties in de gemeente Woensdrecht, over de natuurcompensatie voor de turbine die in het NNZ en tenslotte over de cumulatie van "niet significante" effecten van de extra atmosferische stikstofdepositie tijdens de aanleg van project ZE-BRA. Bij alle vragen wordt uitgegaan van de situatie zoals beschreven in de MER, waarbij 19 turbines worden geplaatst, waaronder vijf in de gemeente Woensdrecht.

e. Wij zijn van mening dat, gezien het huidige geluidsniveau dat voor de nachtwaarden nu al boven het wettelijk maximum ligt, er helemaal geen ruimte is voor extra geluidsbronnen. Dit geldt voor Langeweg 10 maar, voor een aantal van de andere locaties zal dat, omdat ze dichter bij de BASF, de A4, de bestaande en nieuw te plaatsen windmolens zijn gesitueerd, nog in veel sterkere mate het geval zijn.

f. Langeweg 10 ondervindt dan wel de minste overlast, maar een toename van 0,5 dBA betekent wel 17% meer geluid 's nachts. Ten opzichte van de, voor woningen in de nabijheid van windmolens, verhoogde norm (41 dBA), is het nachtelijk geluid voor dat adres ongeveer 80% boven de norm.

Beantwoording

a. De eventuele effecten van de windturbines op beschermde diersoorten zijn in het MER en de daarbij bijbehorende ecologische studies inzichtelijk gemaakt. De beoordeling hiervan, zowel over de gevolgde methode als de resultaten, vindt primair plaats door de provincie Zeeland als het bevoegd gezag voor het verlenen van de natuurvergunning van de -ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming. Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland over de onderzoeksmethode. De provincie heeft aangegeven hierover in overleg te treden met de initiatiefnemers. De uitkomsten van dit overleg worden betrokken bij het verlenen van de gevraagde natuurvergunning en -ontheffingen door de provincie Zeeland.

b. Verwezen wordt naar het antwoord onder a.

c. Verwezen wordt naar het antwoord onder a.

d. Verwezen wordt naar het antwoord onder a. Ten aanzien van de benodigde compensatie voor het NNZ wordt daarbij nog gewezen op het compensatieplan dat de initiatiefnemers hebben opgesteld en dat is goedgekeurd door de provincie Zeeland. Het compensatieplan maakt deel uit van de gewijzigde aanvraag en de ontwerp omgevingsvergunning.

Ten behoeve van de gewijzigde aanvraag, waarbij de windturbineposities 16, 18 en 19 uit het VKA zijn komen te vervallen, is voorts een aanvulling geschreven op het MER. Uit deze aanvulling blijkt dat de stikstofdepositie als gevolg van de bouw van de nieuwe windturbineopstelling kleiner is dan die aanvankelijk was berekend voor het VKA. Deze aanvulling wordt ter beoordeling ook voorgelegd aan de provincie Zeeland als het bevoegd gezag voor de natuurvergunning en -ontheffingen.

e. Zoals ook uit de overlegreactie blijkt, is hier sprake van een gebied waarin reeds meerdere geluidsbronnen aanwezig zijn. De akoestische situatie is daarom ook in het MER beoordeeld aan de hand van de L_{cum} oftewel het gecumuleerde geluidsniveau van alle andere aanwezige geluidsbronnen in het gebied zoals het industrie-, scheepvaart-, wegverkeer- en raillawaai. Deze is weergegeven in tabel 6.12 in het MER.

   Nu de windturbineopstelling door de initiatiefnemers is aangepast, is ook het akoestisch onderzoek geactualiseerd. Daarbij is ook de L_{cum} bepaald voor de nieuwe situatie, dus na de bouw van 16 windturbines zoals de initiatiefnemers die hebben aangevraagd. Hieruit blijkt dat de akoestische kwaliteit van het gebied, beoordeeld aan de hand van de Miedema-methode, op de meeste rekenpunten (in het slechtste geval) ongewijzigd blijft of hooguit een klasse verslechterd. De conclusie die de gemeenten hieraan verbinden is, dat gelet op de opgave voor het opwekken van duurzame energie, dit aanvaardbaar is.

f. Uit dit akoestisch onderzoek blijkt dat de geluidsbelasting als gevolg van de nieuwe windturbines ter plaatse van de woning met adres Langeweg 10 ruimschoots voldoet aan de wettelijk geluidsnormen voor windturbines (L_{night} 31 dB en L_{den} 38 dB).

   In de referentiesituatie is ter plaatse van de woning aan de Langeweg 10 sprake van een redelijke akoestische situatie (vergelijk tabel 6.12 uit het MER) met een gecumuleerd geluidsniveau (L_{cum}) van 52 dB. In de nieuwe situatie, dus na de bouw van het Windpark ZE-BRA, blijft dit geluidsniveau ongewijzigd.

Wijze waarop overlegreactie wordt betrokken in besluitvorming
Naar aanleiding van deze overlegreactie heeft overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland en de initiatiefnemers. De gestelde vragen over de opzet en de resultaten van de verrichte natuuronderzoeken betrekt de provincie Zeeland, als bevoegd gezag op grond van de Wet natuurbescherming, bij het verlenen van de gevraagde natuurvergunning en -ontheffingen.

3. Overzicht wijzigingen naar aanleiding van overleg

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wijzigingen die zijn doorgevoerd in de ruimtelijke onderbouwing bij de vergunningaanvraag. Sommige overlegreacties hebben aanleiding gegeven voor het doorvoeren van wijzigingen in andere documenten die bij de vergunningaanvraag behoren. Ook die wijzigingen worden in dit hoofdstuk weergegeven.

3.2 Overzicht van wijzigingen

Wijzigingen in de vergunningaanvraag

De initiatiefnemers hebben ervoor gekozen om de windturbineopstelling uit het voorkeursalternatief uit het MER te wijzigen van 19 naar 16 windturbines. De aanvraag, inclusief de ruimtelijke onderbouwing, zijn hierop aangepast. Om de milieueffecten van de nieuwe windturbineopstelling in beeld te brengen is daarbij een aanvulling op het MER geschreven, waarin de milieueffecten van de gewijzigde windturbineopstelling in beeld zijn gebracht. Deze aanvulling op het MER maakt eveneens deel uit van de definitieve ruimtelijke onderbouwing en wordt gelijktijdig met het ontwerp van de omgevingsvergunning ter toetsing voorgelegd aan de Commissie voor de m.e.r.

Wijzigingen in de ruimtelijke onderbouwing

In de definitieve versie van de ruimtelijke onderbouwing zijn naar aanleiding van de overlegreactie de volgende wijzigingen doorgevoerd.

- Initiatiefnemers hebben een natuurcompensatieplan opgesteld dat ter goedkeuring is voorgelegd voor het verlies van areaal dat is aangewezen voor het Natuur Netwerk Zeeland (NNZ). Dit compensatieplan is opgenomen in de definitieve ruimtelijke onderbouwing voor dit project.
- De namens de provincie gemaakte detailopmerkingen over de teksten van het MER en de ruimtelijke onderbouwing zijn ter kennisgeving aan de initiatiefnemers gezonden met het verzoek om de ruimtelijke onderbouwing hierop aan te vullen, inclusief de toetsing aan het bepaalde in artikel 2.28 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.
- De initiatiefnemers hebben met de gemeenten overeenstemming bereikt over de wijze waarop de door de provincie Noord-Brabant voorgeschreven ‘maatschappelijke meerwaarde’ wordt ingevuld. Dit is ook in lijn met de in de RES Zeeland verwoorde wijze van participatie voor de omgeving. Dit voorstel is nader toegelicht in de definitieve ruimtelijke onderbouwing en contractueel vastgelegd in de anterieure overeenkomst die tussen de initiatiefnemers en de gemeenten is gesloten.
- De wijze waarop in dit project de gemeenten en de initiatiefnemers invulling geven aan de vereiste ‘fysieke verbetering van de landschappelijke kwaliteit’ en de benodigde compensatie voor het enigszins verstoren van het Natuur Netwerk Brabant (NNB) zoals bedoeld in de interim omgevingsverordening Noord-Brabant, is nader toegelicht in de definitieve ruimtelijke onderbouwing. Het gaat om een eenmalige geldelijke bijdrage waarvan de betaling is zeker gesteld in de anterieure overeenkomst die tussen de initiatiefnemers en de gemeenten is gesloten.

Overige wijzigingen

Daarnaast zijn naar aanleiding van de overlegreacties en de gewijzigde turbineopstelling nog andere acties ondernomen door het bevoegd gezag of de initiatiefnemers.

- De initiatiefnemers zijn gevraagd om de risicobeoordeling uit te voeren voor de door Evides aangegeven waterleidingen en de rioolwaterleiding die in beheer is bij het Waterschap Brabantse Delta. De resultaten van deze studies worden bij het verlenen van de omgevingsvergunning betrokken.
- De provincie Zeeland treedt in overleg met de initiatiefnemers over de overlegreacties over de natuuronderzoeken en betrekt de uitkomsten van dat overleg in de besluitvorming over de natuurvergunning en -ontheffingen die voor het windpark zijn aangevraagd.
- De initiatiefnemers treden in overleg met het Waterschap Scheldestromen over de door het waterschap verzochte aanvullende gegevens voor de watervergunning voor windturbine 6 en de ontheffingen voor de Keur Wegen voor het overdraaien van de rotoren van enkele windturbines over de waterschapswegen.

Bijlage 1: Overzicht betrokken overlegpartners

Overzicht overlegpartners ZE-BRA

Rijk- en overheidsinstanties	Bijzonderheden
Provincie Zeeland	
Provincie Noord-Brabant	
Waterschap Scheldestromen	
Waterschap Brabantse Delta	
Rijkswaterstaat Zee en Delta	
Veiligheidsregio Zeeland	

Overige overlegpartners	Bijzonderheden
Agrarische Adviescommissie Zeeland	
Zuidelijk Landbouw- Tuinbouw Organisatie (ZLTO)	
Air Liquide Pipeline	
DNWG Infra B.V. (Enduris en Evides)	
DOW Benelux BV, PZEM en Zeeland Refinery	
Zebra Gasnetwerk BV	
Shell Moerdijk	
Gasunie	
LSNED Leidingstraat Nederland	
Tennet	
Benegora	
Stichting Het Zeeuwse Landschap	
Zeeuwse Milieufederatie	
Staatsbosbeheer	
Windstil Ossendrecht	
Stichting Brabantse Wal	
Namiro	
Vogelwerkgroep Bergen op Zoom	

België	Bijzonderheden
Stad Antwerpen	
Havenbedrijf Antwerpen	
Commissie MER Vlaanderen	
Provincie Antwerpen	
Gemeente Antwerpen District Berendrecht – Zandvliet - Lillo	
Team Externe Veiligheid DEPARTEMENT OMGEVING Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten	
Vlaams Agentschap voor Natuur en Bos VAC Antwerpen	
Instituut voor Natuur- en bosonderzoek	
Fluxys Belgium N.V.	
Vlaamse overheid Departement Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend erfgoed - Afdeling Ruimtelijke Planning	

Gemeenten	Bijzonderheden
Gemeente Borsele	
Gemeente Goes	
Gemeente Hulst	
Gemeente Kapelle	
Gemeente Noord-Beveland	
Gemeente Tholen	
Gemeente Woensdrecht	
Gemeente Bergen op Zoom	

Dorpsraden	Bijzonderheden
Klankbordgroep Rilland-Bath	
Dorpsraad Ossendrecht	
Dorpsraad Putte	
Dorpsraad Woensdrecht	
Dorpsraad Huijbergen	

Bijlage 2: Advies Commissie m.e.r.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windpark ZE-BRA, gemeente Reimerswaal en Woensdrecht

Voorlopig toetsingsadvies over het milieueffectrapport

3 juni 2021 / projectnummer: 3550

35 JAAR
onafhankelijk en deskundig advies

1 Advies over het MER in het kort

Eneco, Lindewind en Zeeuwind willen op de grens van Zeeland en Noord-Brabant Windpark ZE-BRA bouwen en exploiteren. Dit park bestaat uit 19 windturbines. Het doel is om dit gebied maximaal te benutten voor windenergie. Om de bouw van het windpark mogelijk te maken moeten wegen aangepast en aangelegd en bouwmaterialen aangevoerd worden. De sloop van een solitaire windturbine in Woensdrecht, de twee windturbines van windpark Bath en de 16 windturbines van windpark Anna-Mariapolder (fig. 1) maken deel uit van het plan.

Voor dit project zijn (omgevings)vergunningen nodig. Voor de besluiten hierover is een concept-milieueffectrapport (verder MER) opgesteld. De gemeenten Reimerswaal en Woensdrecht hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat blijkt uit het MER?

Het MER laat zien dat het zoekgebied is bepaald in de RES'en[1] van Zeeland en Brabant en past binnen de provinciale en gemeentelijke kaders. Verder schetst het MER de volgende kaders:

- Windpark ZE-BRA moet aansluiten op de bestaande windparken Kreekraksluizen en Kabeljauwbeek.
- Twee rijen windturbines zijn nodig voor een financieel uitvoerbaar project en om de locatie optimaal te benutten voor de opwekking van duurzame (wind)energie.
- De defensieradar van vliegbasis Woensdrecht stelt belangrijke voorwaarden aan de positie en hoogte van de nieuwe windturbines.

Deze kaders leiden ertoe dat er één alternatief is onderzocht waarin de posities van de windturbines zijn vastgesteld (fig. 2). Vervolgens zijn er twee varianten onderzocht waarin is gevarieerd met de afmetingen van windturbines (tiphoogte[2] circa 175 vs 200 meter). Uit het MER blijkt dat de milieueffecten van beide varianten weinig verschillen. Beide varianten leiden tot een hogere geluidbelasting op de omgeving (vergeleken met de referentiesituatie) maar aan wettelijke normen kan worden voldaan. Onderzoek naar de effecten onder de norm (geluid, slagschaduw) is indicatief uitgevoerd aangezien er slechts weinig woningen in het gebied liggen en de varianten daarop niet onderscheidend zullen scoren. Er zijn negatieve gevolgen voor natuur mogelijk (vogels, vleermuizen, stikstofdepositie in de aanlegfase). Voor landschap zijn er zowel positieve als negatieve gevolgen. Het MER laat zien dat de mogelijkheden voor optimalisatie van de landschappelijke inpassing zeer beperkt zijn in verband met de (radar)beperkingen. Voor het voorkeursalternatief is uitgegaan van een tiphoogte van maximaal 200 meter.

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is overzichtelijk en toegankelijk en bevat veel gedetailleerde informatie. De effecten zijn over het algemeen goed en zorgvuldig beschreven. Het valt de Commissie op dat de

[1] De Regionale Energie Strategie van Zeeland is hier te vinden: https://www.zeeuwsenergieakkoord.nl/, die van West-Brabant is hier te vinden: https://energieregiowb.nl/.

[2] Dat is de maximale hoogte, inclusief rotorbladen, boven maaiveld.

WORK IN PROGRESS

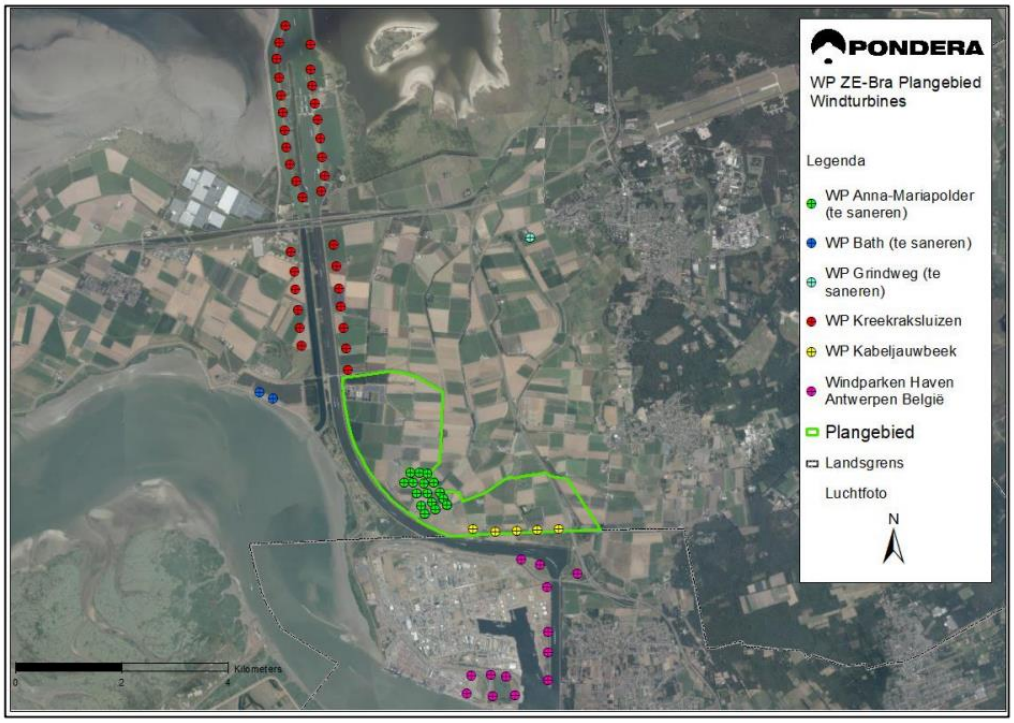
landschappelijke beoordeling beknopt is en toch doeltreffend. Ook de kans op hinder[3] voor omwonenden is voldoende beschreven.

Bij de toetsing van het MER signaleert de Commissie dat er op twee punten nog informatie ontbreekt. Deze informatie is essentieel om het milieubelang een volwaardige plek te geven in de besluitvorming over windpark ZE-BRA. Het gaat om de volgende punten:

- De gevolgen van het plaatsen van een windturbine in het Natuurnetwerk Zeeland, wat kan leiden tot aantasting van de natuurwaarden.
- De gevolgen van tijdelijk extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebied Brabantse Wal door de aanleg van het windpark, waardoor de kwaliteit van daarvoor gevoelige habitattypen en/of leefgebieden verder onder druk kan komen.

De Commissie adviseert deze informatie in het definitieve MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over Windpark ZE-BRA.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Figuur 1 - Projectgebied windpark ZE-BRA en bestaande windparken in de omgeving (bron: MER).

[3] Het MER besteedt uitgebreid en voldoende aandacht aan de recente literatuur en onderzoeken met betrekking tot de kans op gezondheidseffecten als gevolg van windturbines,

Aanleiding MER

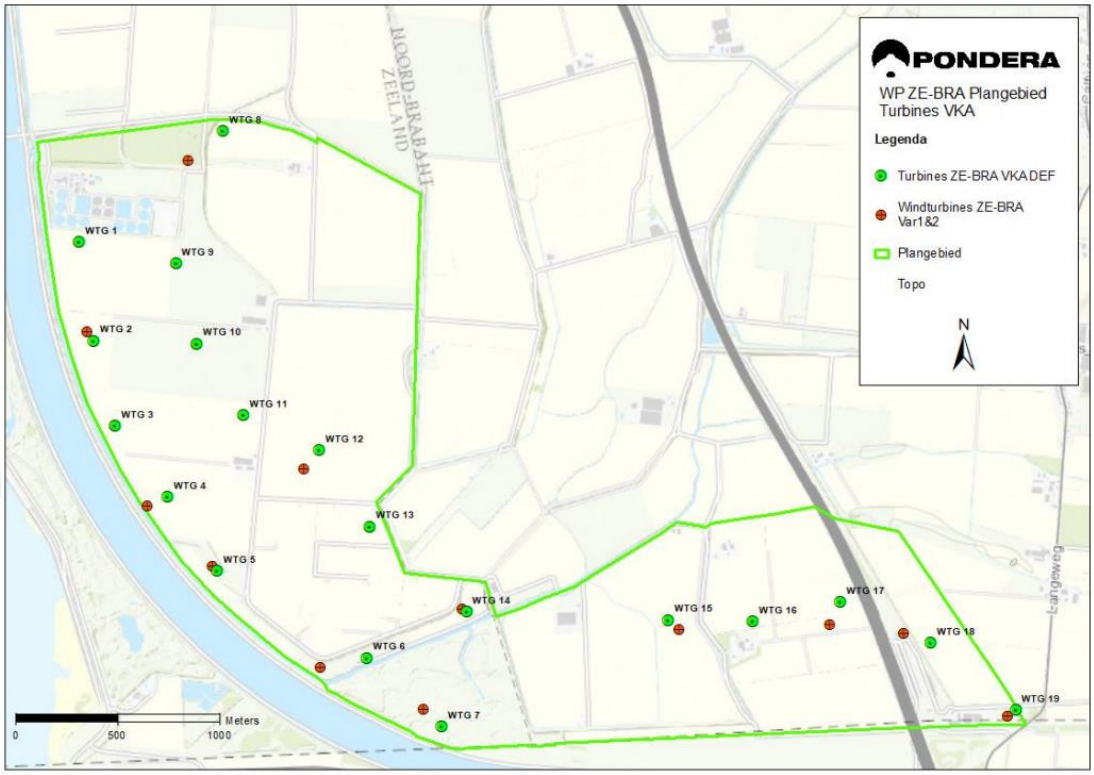
Voor het windpark is een omgevingsvergunning nodig. Omdat 14 van de 19 windturbines in Reimerswaal gepland zijn zal de gemeente Reimerswaal over deze vergunning besluiten. Gedeputeerde Staten van Zeeland besluiten over de vergunning en ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming. Het Waterschap Scheldestromen en/of het Waterschap Brabantse Delta besluit(en) over de vergunning(en) op grond van de Waterwet, dit is afhankelijk van de overdraai die in het uiteindelijke besluit wordt vastgelegd.

Vanwege de omvang van windpark ZE-BRA moet het bevoegd gezag onderzoeken of voor dit project een MER opgesteld moet worden. Het bevoegd gezag heeft besloten om dit onderzoek over te slaan en direct een MER op te stellen. Het bevoegd gezag kiest er ook voor om de Commissie om advies te vragen over het concept-project-MER, voordat het project ter inzage gaat. De Commissie heeft daarom de ontwerpbesluiten nog niet kunnen vergelijken met het MER.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. De bevoegd gezagen – in dit geval de gemeenten Reimerswaal en Woensdrecht, de provincie Zeeland en de waterschappen – besluiten over Windpark ZE-BRA.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer 3550 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

Figuur 2 – De groene bolletjes geven de posities in het voorkeursalternatief weer, de rode bolletjes de posities in variant 1 en 2. (bron: MER).

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de gemeenten Reimerswaal en Woensdrecht, de Gedeputeerde Staten van Zeeland en de waterschappen.

2.1 Natuur

De Commissie vindt de informatie over gevolgen voor Natura 2000-gebieden, anders dan stikstofdepositie, en voor beschermde soorten van goede kwaliteit en gaat daar verder niet op in.

2.1.1 Natuurnetwerk Nederland

Van de 19 windturbines is er één, windturbine nummer 7, gepland in het Schor van Ossendrecht, dat behoort tot het NNZ[4]. Het gebied wordt gerekend tot natuurbeheertype N12.02 kruiden- en faunarijk grasland[5]. Het oppervlakteverlies in het NNZ bij windturbine 7 bedraagt 4.050 m^2. In het MER wordt aangegeven dat voor het oppervlakteverlies van NNZ als gevolg van windturbine 7 een nader uit te werken vorm van compensatie zal plaatsvinden.

Bij zes windturbines, vijf in het NNZ en één in het NNB, is sprake van 'overdraai'. Dit wil zeggen dat de rotorbladen boven NNN-gebied kunnen draaien, afhankelijk van de afmeting van de windturbines en de windrichting. Het MER concludeert dat de kwaliteit van het NNN (NNZ en NNB) als gevolg van overdraai in beperkte mate zal afnemen door de bouw en het gebruik van de windturbines. Ook hiervoor worden in het compensatieplan nadere maatregelen uitgewerkt om kwaliteitsverlies van het NNN te voorkomen.

De Commissie constateert dat de knelpunten helder zijn beschreven. Het MER maakt echter niet voldoende duidelijk in hoeverre deze knelpunten vermeden kunnen worden. In de 'Goede ruimtelijke onderbouwing Windpark ZE-BRA, gemeenten Reimerswaal en Woensdrecht' wordt daar wel nader op ingegaan (pagina 123-124), zij het zonder een navolgbare onderbouwing van de conclusie dat het NNN niet volledig vermeden kan worden.[6] De Commissie vraagt zich af of het niet plaatsen van windturbine 7 in het NNZ een reële optie is.[7] Het volgens de verordening vereiste Compensatieplan[8] maakt geen deel uit van het MER zodat niet kan worden beoordeeld of negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang na compensatie zijn uitgesloten.

[4] Het Zeeuwse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) heet Natuurnetwerk Zeeland (NNZ), het deel in Noord-Brabant heet het Natuurnetwerk Brabant (NNB). De beschermingsregimes van deze gebieden is opgenomen in de beide provinciale Omgevingsverordeningen.

[5] Met de ambitie om dit natuurbeheertype in 2021 om te vormen naar natuurbeheertype N14.03 Haagbeuken- en essenbos.

[6] Ten aanzien van turbinepositie 7 wordt het volgende gesteld "Vanwege optimale benutting en elektriciteitsopbrengst van het totale windpark is er niet voor gekozen windturbine 7 in NNZ niet te realiseren. Deze windturbine geeft juist geen hinder voor omwonenden door de ligging NNZ en de positie is vanuit radarverstoring realiseerbaar".

[7] Zie artikel 2.23, 6e lid onder C van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

[8] Rekening houdende met Bijlage F (mitigatie en compensatie) van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

VOORLOPIG

De Commissie adviseert om in het definitieve MER 1) de toets aan de provinciale beschermingsregimes voor het NNN navolgbaar te doorlopen inclusief de toets of er geen reële andere mogelijke zijn en 2) te onderbouwen dat behoud van de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang na compensatie gewaarborgd is.

2.1.2 Stikstofdepositie

Bij de Passende beoordeling is een AERIUS-berekening voor de aanlegfase van het windpark toegevoegd. Hieruit volgt dat zeven Natura 2000-gebieden nadelige gevolgen van stikstofdepositie kunnen ondervinden.[9] De gevolgen voor de Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Brabantse Wal en Oosterschelde zijn correct beschreven.

Gevolgen voor Natura 2000-gebied Brabantse wal

Uit de Aerius-berekening volgt dat de aanleg van het project Windpark ZE-BRA extra stikstofdepositie oplevert op vijf leefgebieden en zeven habitattypen. Op de leefgebieden is de depositie maximaal 0,10 mol N/ha/jr en op de habitattypen is de depositie niet hoger dan 0,03 mol N/ha/jr. Op alle leefgebieden en habitattypen wordt momenteel de KDW[10] (bijna) overschreden. In de Passende beoordeling wordt terecht geconcludeerd dat stikstofdepositie een belangrijk knelpunt is. De beoordeling sluit aantasting van de natuurlijke kenmerken echter uit op grond van de getroffen en te treffen beheersmaatregelen en de zeer geringe en tijdelijke toename van de stikstofdepositie. Deze conclusie is om twee redenen niet afdoende onderbouwd:

- De verwijzing naar genomen en te nemen beheermaatregelen[11] kan niet volstaan omdat die maatregelen al nodig zijn om te voldoen aan de instandhoudingsverplichtingen van de Habitatrichtlijn. De Passende beoordeling geeft voorts onvoldoende zekerheid dat het beheer de gevolgen van extra stikstofdepositie te niet zal doen.
- Een verwijzing naar een geringe en tijdelijke hoeveelheid additionele depositie kan daarmee niet volstaan. De verzurende en vermestende werking als gevolg van de reeds bestaande stikstofdepositie wordt veroorzaakt door een groot aantal bronnen zonder dat de effecten naar de bron herleid kunnen worden. De overbelaste situatie is daarmee een gegeven.

De Commissie geeft in overweging om na te gaan of de tijdelijke additionele stikstofdepositie per saldo tot nul kan worden gerealiseerd, uitgaande van de beleidsregel Aanpak Stikstof Brabant. In dat verband kunnen de mogelijkheden voor 'verleasen'[12] worden verkend.

voorlOpig

9 De Nederlandse Natura 2000-gebieden Westerschelde & Saeftinghe, Brabantse Wal en Oosterschelde, en de Belgische Natura 2000-gebieden Schorren en Polders van Beneden-Schelde, Schelde & Durmeëstuarium van de Nederlandse Grens tot Gent, Kalmthoutse Heide en Historische fortengordels van Antwerpen.

10 Kritische Depositie Waarde.

11 Bijvoorbeeld: "*het leefgebied Droog struisgrasland is aangewezen voor nachtzwaluw en boomleeuwerik. Voor beide soorten is behoud van kwaliteit en omvang van het leefgebied van belang. Dit wordt gegarandeerd door beheer en maatregelen die worden genomen in het leefgebied. Dit voert voldoende stikstof af om de overschrijding van de KDW te compenseren.*"

12 Verleasen is een tijdelijke vorm van extern salderen, waarbij een natuurvergunning kan worden afgegeven voor een tijdelijke depositie in een beperkte, vooraf afgebakende periode. Dit is mogelijk als de saldogevende activiteit tijdelijk geheel of gedeeltelijk buiten gebruik wordt gesteld. Het gaat om feitelijk gerealiseerde capaciteit en de capaciteit moet aantoonbaar buiten gebruik gesteld worden.

De Commissie adviseert in het definitieve MER nader te onderbouwen dat de additionele stikstofdepositie niet kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebied Brabantse Wal. Het instrumentarium dat in de beleidsregel Aanpak Stikstof Brabant wordt aangereikt kan daarvoor worden gebruikt.

Gevolgen voor Belgische Natura 2000-gebieden

Op pagina 62-63 van de Passende beoordeling staat dat de additionele stikstofdepositie als gevolg van de aanleg van het windpark in Belgische gebieden nergens hoger is dan 0,05 mol N/ha. De Belgische drempelwaarde van 21,42 mol N/ha/jr wordt bijgevolg nergens overschreden. Het MER concludeert daarom dat nader onderzoek naar effecten op Belgische gebieden of een vergunning Wet natuurbescherming niet aan de orde is. Ten tijde van het opstellen van de Passende beoordeling (december 2020) was die conclusie correct maar na het arrest[13] van de Raad voor Vergunningsbetwistingen over het Vlaamse stikstofbeleid mag geen gebruik meer worden gemaakt van de Vlaamse drempelwaarde.
Inmiddels is er een tijdelijk toetsingskader[14] voor de beoordeling van de gevolgen voor Belgische Natura 2000-gebieden. De Commissie beveelt aan om na te gaan of het toekomstige (interim)toetsingskader noopt tot een herbeoordeling van de gevolgen die in de Passende beoordeling zijn beschreven en de conclusie te betrekken bij het definitieve MER.

VOORLOPIG

[13] Arrest van 25 februari 2021 (RvVb-A-2021-0697).

[14] Voor NOx wordt de drempelwaarde in de eerste beoordeling (voortoets) aangescherpt tot een relatieve grenswaarde van 1% (t.a.v. de meest kritische KDW van nabijgelegen habitats). De drempelwaarde vormt een richtlijn voor de beoordeling van geval tot geval. Op grond van concrete omstandigheden kan worden geconcludeerd dat een beoordeling volgens de drempelwaarde niet volstaat. Zie verder: https://www.natura2000.vlaanderen.be/stikstof.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie
De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft een deskundige het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep
Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
ir. Peter van der Boom MA
Eric van der Burg (voorzitter)
Marianne Schuerhoff MSc (secretaris)
ing. Caspar Slijpen
ing. Rob Vogel

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld
Omgevingsvergunning, vergunning en ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, vergunning(en) op grond van de Waterwet.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?
Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D22.2, “de oprichting van een windpark”. Daarom is een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluiten
Gemeenteraad Reimerswaal (Omgevingsvergunning), Gedeputeerde Staten van Zeeland (vergunning en ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming) en Waterschap Scheldestromen en/of Brabantse Delta (vergunning op grond van de Waterwet).

Initiatiefnemer besluiten
Eneco, Lindewind en Zeewind.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
De Commissie heeft geadviseerd over een concept-MER dat nog niet ter inzage is gegaan. Daarom zijn er nu geen zienswijzen beschikbaar die bij het advies betrokken kunnen worden.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 3550 in te vullen in het zoekvak.

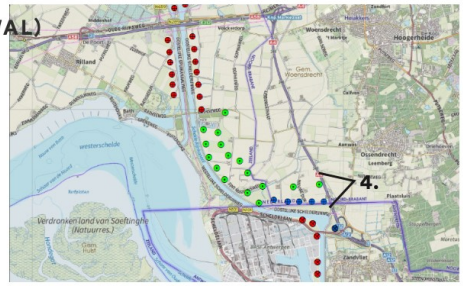
VOORLOPIG

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

Bijlage 3: Visualisatie vanuit de Langeweg Ossendrecht

STANDPUNT 4: LANGEWEG (VANUIT BRABANTSE WAL)

bestaande situatie

definitief plan - windpark ZE-BRA bestaande uit windturbines met een rotordiameter van 160m en een masthoogte van 120m

Bron: BoschSlabbers landschapsarchitecten, bijlage 3 bij Aanvulling MER